

Liite 1.

Valtioneuvoston päätös Vuoksen, Kymijoen-Suomenlahden, Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren, Oulujoen-Iijoen, Kemijoen, Tornionjoen sekä Tenojoen-Näätämöjoen-Paatsjoen vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista vuoteen 2015

Sisältö

1.	Lähtökohdat	3
2.	Pinta- ja pohjavesien tila	4
3.	Suunnitelmien ympäristötavoitteet	5
4.	Vesienhoitosuunnitelmien keskeiset ehdotukset vuosille 2010–2015	5
4.1.	Yleistä.....	5
4.2.	Yhdyskunnat sekä haja- ja loma-asutus	8
4.3.	Maatalous	9
4.4.	Metsätalous.....	11
4.5.	Vesistöjen säännöstely, rakentaminen ja kunnostus.....	12
4.6.	Pohjavedet	14
4.7.	Teollisuus ja yritystoiminta	15
4.8.	Kalankasvatus.....	16
4.9.	Turvetuotanto	16
4.10.	Turkiseläintuotanto	17
4.11.	Maaperän happamuus	18
4.12.	Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta	18
5.	Vesienhoitosuunnitelmien vaikutukset	19
5.1.	Toimien vaikutukset vesien tilaan	19
5.2.	Taloudelliset vaikutukset.....	20
5.2.1.	Kotitalouksiin ja toiminnanharjoittajiin kohdistuvat vaikutukset	20
5.2.2.	Valtiontalouteen ja julkiseen hallintoon kohdistuvat vaikutukset	21
5.2.3.	Kokonaistaloudelliset vaikutukset	23
5.3.	Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	24
5.4.	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	25
6.	Asian valmistelu.....	26
7.	Kuulemisesta ja muusta yhteistyöstä saatu palaute.....	26
8.	Päätöksen julkipano ja muutoksen haku	27

Kuva 1. Suomen vesienhoitoalueet ja alueellisten ympäristökeskusten toimialueet.

Kuva 2. Tarkasteltujen pintavesien ekologinen luokka tai muu arvio tilasta sekä vesimuodostumat, joissa kemiallinen tila on hyvää huonompi.

Kuva 3. Pohjavesien tila, riskialueet ja selvityskohteet sekä niiden osuudet pohjavesialueiden lukumäärästä.

Kuva 4. Tarkasteltujen vesien tavoitetilan saavuttaminen koko maassa mikäli esitetyt vesienhoitotoimenpiteet toteutetaan.

1. Lähtökohdat

EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi (2000/60/EY) hyväksyttiin vuonna 2000. Se on toimeenpantu Suomessa vesienhoidon järjestämisestä annetulla lailla (1299/2004) sekä vesienhoitoalueista annetulla valtioneuvoston asetuksella (1303/2004) ja vesienhoidon järjestämisestä annetulla valtioneuvoston asetuksella (1040/2006). Vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annettiin asetus vuonna 2006 (1022/2006). Pohjavesien osalta vesipuitedirektiivin tavoitteita ja säädöksiä on tarkennettu direktiivillä pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta (2006/118/EY). Se on toimeenpantu kansallisesti edellä mainittujen asetusten muutoksilla. Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 17 §:n mukaan valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitosuunnitelmat. Suunnitelmat tarkistetaan kuuden vuoden välein.

Vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on pintavesien hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan sekä pohjavesien hyvän kemiallisen ja määrällisen tilan saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä, vesien erinomaisen ja hyvän tilan ylläpito sekä tilan heikkenemisen estäminen. Tavoitteisiin pääsemiseksi kukin maa laatii alueelliset vesienhoitosuunnitelmat. Suomi on jaettu suunnittelua varten viiteen kansalliseen vesienhoitoalueeseen, jotka muodostuvat yhdestä tai useammasta vesistöalueesta. Lisäksi Ruotsin ja Norjan kanssa yhteisille vesistöalueille on muodostettu kansainväliset vesienhoitoalueet. Ahvenanmaa vastaa EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanosta omalla vesienhoitoalueellaan.

Alueelliset ympäristökeskukset ovat laatineet vesienhoidon toimenpideohjelmat, joista on koottu koko vesienhoitoalueen kattavat vesienhoitosuunnitelmat. Suunnitelmien laatiminen on perustunut laajaan yhteistyöhön eri tahojen kesken. Suunnittelua ovat ohjanneet kunkin ympäristökeskuksen nimeämät yhteistyöryhmät, joissa on edustajia kansalaisjärjestöistä toiminnanharjoittajiin ja etujärjestöihin. Valmisteluun on sisältynyt kolme kuulemisjaksoa, joiden kuluessa kaikilla kansalaisilla on ollut mahdollisuus esittää mielipiteensä valmisteluasiakirjoista. Suomen vesienhoitoalueet on esitetty kuvassa 1.

Vesienhoitosuunnitelmissa tarkastellaan vesien tilaa ja vesiin kohdistuvia paineita sekä vesienhoitoalueen keskeisiä vesiensuojelukysymyksiä. Lisäksi määritellään ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet ja näiden kustannukset sekä toimenpiteiden pääasialliset vastuutahot.

Viranomaiset edistävät toimivaltansa puitteissa vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden saavuttamista. Toimenpiteitä toteutetaan valtion talousarviomäärärahojen ja valtiontalouden kehysten sekä kuntien menokehysten puitteissa. Esitettävät lisätoimenpiteet eivät tule vesienhoitosuunnitelmien perusteella toiminnanharjoittajia sitoviksi.

Valtioneuvoston päätöksen jälkeen valmistellaan laajapohjaisena yhteistyönä vesienhoidon toteutusohjelma. Siinä käsitellään vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanon edellytyksiä, kuten rahoitusjärjestelmiä, toimenpiteiden priorisointia, ohjauskeinoja ja niiden kehittämistarpeita sekä määritellään toimenpiteiden vastuutahot. Toteutusohjelman lisäksi valmistellaan seurantajärjestelmä. Vesienhoidon toteutusohjelma ja seurantaohjelma tehdään vuorovaikutuksessa keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Ensimmäisellä suunnittelukierroksella tarkastelussa on ollut yli 6 000 pintavesimuodostumaa, joista noin puolet on luokiteltu. Luokittelu kattaa lähes kaikki rannikkovedet, yli 5 km²:n kokoiset järvet ja valuma-alueeltaan yli 200 km²:n joet. Seuraavilla suunnittelukierroksilla on tavoitteena luokitella myös pienempiä pintavesimuodostumia. Pohjavesien osalta tarkastelussa ovat kaikki vedenhankintaa varten tärkeät ja vedenhankintaan soveltuvat (I ja II luokka) pohjavesialueet, joita on yhteensä 3800 kappaletta.

2. Pinta- ja pohjavesien tila

Vesipuidedirektiivin mukaisesti pintavesien tila luokitellaan sen mukaan, kuinka suuria muutoksia ihmistoiminta on aiheuttanut vesistön ekologiseen ja kemialliseen tilaan. Pintavesien tila on arvioitu vertailemalla vesistöstä mitattujen vedenlaatumuuttujien ja/tai biologisten muuttujien arvoja vastaavaan luonnontilaa kuvaavaan vesistöön sekä huomioimalla vesistöön kohdistuvat paineet. Poikkeuksen muodostavat keinotekoiset tai rakenteellisesti voimakkaasti muutetut pintavedet, joiden tila luokitellaan suhteessa parhaaseen saavutettavissa olevaan ekologiseen tilaan. Paras saavutettavissa oleva tila toteutuu, kun on toteutettu kaikki sellaiset parannustoimenpiteet, jotka eivät aiheuta merkittävää haittaa vesien tärkeille käyttömuodoille, kuten vesivoimatuotannolle.

Pintavesien ekologisen tilan kokonaisarvio vuosilta 2000-2007 on esitetty liitteessä 2. Lukumääräisesti noin 60 % maamme luokitelluista pintavesistä on erinomaisessa tai hyvässä ekologisessa tilassa. Hyvää heikommassa tilassa on arvion mukaan noin 10 % järvipinta-alasta ja noin 40 % jokien kokonaispituudesta. Jokien ja järvien tila vaihtelee alueellisesti ollen Pohjois- ja Itä-Suomessa pääasiassa parempi kuin Etelä-, Länsi- ja Lounais-Suomen rannikolla. Eliöstölle haittoja aiheuttavat mm. maatalouden ravinnekuormitus ja vesirakentaminen sekä eräissä vesistöissä happamat sulfaattimaat ja niiden kuivatus.

Merialueiden tila on selvästi heikentynyt. Rannikkoalueesta noin 60 % on hyvää huonommassa tilassa. Suomenlahden ja Saaristomeren sisempien rannikkoalueiden tila on pääosin välttävä ja ulkosaariston tyydyttävä. Pohjanlahden selkävesien tila on arvioitu hyväksi, mutta sisempien rannikkoalueiden tila on paikoin tyydyttävä.

Ekologinen luokittelu on tehty parhaaseen tietoon perustuen ottaen huomioon käytettävissä olevat voimavarat. Monessa vesistössä on käytetty myös asiantuntija-arviota ja luokittelua tarkennetaan tulevilla suunnittelukierroksilla uudella seurantatiedolla ja uusilla luokittelumuuttujilla, joita saadaan käyttöön kansallisen kehittämisen ja EU:n jäsenmaiden vertailutyön perusteella. Tarkistustarpeita arvioidaan olevan esimerkiksi happamien sulfaattimaiden alueilla olevissa vesistöissä sekä keinotekoisesti ja voimakkaasti muutettujen vesistöjen luokittelussa.

Pintavesien kemiallinen luokittelu perustuu vaarallisten ja haitallisten aineiden ympäristölaatunormeihin. Valtioneuvoston vuonna 2006 antamassa vesiympäristölle vaarallisia ja haitallisia aineita koskevassa asetuksessa määriteltiin kansalliset ympäristölaatunormit. Suomen pintavesistä mitatut vaarallisten ja haitallisten aineiden pitoisuudet jäivät pääosin alle normin rajojen tai näitä aineita ei ole esiintynyt vedessä. Useimpien kemialliseen tilaan vaikuttavien aineiden esiintymisestä pintavesissä tiedetään toistaiseksi liian vähän. Hyvää huonompaan kemialliseen tilaan on luokiteltu noin 20 Pohjanmaan jokea, jotka sijaitsevat happamilla sulfaattimailla ja joissa esiintyy mm. korkeita kadmiumpitoisuuksia. Tämän lisäksi kolme järveä on luokiteltu hyvää huonompaan kemialliseen tilaan. Hyvää huonompaan kemialliseen tilaan luokitellut pintavedet on merkitty mustina pisteinä kuvaan 2 karttaan.

EU:n ympäristölaatuunormeja vesipolitiikan alalla koskeva direktiivi tuli voimaan tammikuussa 2009. Direktiiviin perustuva kansallinen lainsäädäntö eliöissä esiintyvien haitta-aineiden ympäristölaatuunormeiksi valmistuu kesällä 2010. Vesien kemiallinen tila esimerkiksi kalojen elohopeapitoisuuden perusteella tulee arvioitavaksi vasta seuraavalla vesienhoidon suunnittelukaudella direktiivin kansallisen toimeenpanon myötä.

Pohjavedet luokitellaan niiden kemiallisen ja määrällisen tilan perusteella joko hyvään tai huonoon tilaan sen mukaan kumpi tilatekijöistä on huonompi (Kuva 3). Pohjaveden tila on arvioitu ainoastaan ihmistoiminnan perusteella riskialueiksi nimetyillä alueilla, muiden pohjavesialueiden tila on arvioitu hyväksi. Pohjavesien tilaluokittelu perustuu pohjavedessä todettujen haitta-ainepitoisuuksien mahdollisiin vaikutuksiin ympäristöön tai veden käyttöön. Tilan arviointiin on sovellettu valtioneuvoston asetuksen (1040/2006, muutos 341/2009) ympäristölaatuunormeja.

Vesienhoitosuunnitelmissa on arvioitu, että ihmistoiminta saattaa aiheuttaa muutoksia pohjaveden tilaan noin 500 pohjavesialueella. Riskialueiksi on pohjaveden laadun ja pinnankorkeuden muutosten perusteella nimetty yhteensä noin 250 pohjavesialuetta. Riskialueiden lisäksi noin 200 pohjavesialuetta on tiedon puutteen vuoksi nimetty ns. selvitysalueiksi. Yhteensä 82 pohjavesimuodostuman tila on luokiteltu huonoksi. Lisäksi usealla pohjavesialueella tarvitaan suojelutoimenpiteitä ihmistoiminnan aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Kuvassa 3 on kartta, josta näkyvät pohjavesialueiden riski- ja selvityskohteet sekä luokittelun tulokset.

3. Suunnitelmien ympäristötavoitteet

Vesienhoidon tavoitteena on, että pinta- ja pohjavesien tilan heikkeneminen estetään ja että vuoteen 2015 mennessä saavutetaan vähintään hyvä vesien tila. Ympäristötavoitteiden saavuttamisen määräaika voidaan kuitenkin tietyin ehdoin pidentää vuoteen 2021 tai 2027. Esitetyt toimenpiteet on aloitettava mahdollisimman pian niiden toteuttamisedellytysten täytyessä, vaikka määräaikoja pidennettäisiinkin. Vesipuitedirektiivi antaa mahdollisuuden myös vähemmän vaativien ympäristötavoitteiden käyttöön tietyissä rajatuissa tapauksissa. Lievennettyjä tavoitteita ei ole Suomessa ensimmäisellä suunnittelukierroksella sovellettu, koska pyrkimyksenä on sellaisten toimien ja keinojen käyttö ja kehittäminen, joilla ympäristötavoitteisiin päästään viimeistään vuoteen 2027 mennessä.

Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaan erityisiksi alueiksi määriteltyjä ovat talousveden ottoon käytettävät vedet, merkittävimmät vesiympäristön Natura 2000 -alueet ja EU-uimarannat. Näillä alueilla on otettava huomioon kutakin erityistä aluetta koskevan direktiivin (juomavesidirektiivi, lintu- ja luontodirektiivi ja uimavesidirektiivi) mukaiset erityistavoitteet.

4. Vesienhoitosuunnitelmien keskeiset ehdotukset vuosille 2010–2015

4.1. Yleistä

Toimenpideohjelmissa ja vesienhoitosuunnitelmissa on määritelty vesimuodostumissa ja niiden valuma-alueilla tarvittavat toimenpiteet ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteet on määritelty eri sektoreille (maatalous, yhdyskunnat jne.) ja ne on ryhmitelty yhtäältä direktiivin ja toisaalta kansallisen suunnittelukäytännön mukaisesti. Vesipolitiikan puitedirektiivissä ja

vesienhoidon järjestämisestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa erotellaan **perustoimenpiteet** ja **täydentävät toimenpiteet**. Perustoimenpiteiksi katsotaan pääosin yhteisölainsäädännön pohjalta edellytetyt toimenpiteet. Perustoimenpiteiksi katsotaan myös joitakin kansalliseen lainsäädäntöön pohjautuvien säädösten mukaisia toimia kuten haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostaminen. Täydentävät toimenpiteet nojautuvat usein taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön ja ovat tällä hetkellä pääsääntöisesti vapaaehtoisia. Tällaisia ovat esimerkiksi maatalouden ja metsätalouden tukijärjestelmiin liittyvät vesiensuojelutoimenpiteet.

Vesienhoitosuunnitelmissa on arvioitu, että perustoimenpiteiden vuosikustannukset ovat 1 138 milj. € ja täydentävien toimenpiteiden vuosikustannukset 571 milj. €. Perustoimenpiteet koostuvat pääosin yhdyskuntien (651 milj. €/vuosi), haja-asutuksen (240 milj. €/vuosi) ja teollisuuden (194 milj. €/vuosi) jätevesijärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä sekä maatalouden toimista. Täydentävät toimenpiteet kohdistuvat pääosin maatalouteen (483 milj. €/vuosi).

Suomessa vesiensuojelua toteutetaan jo nyt laajemmin kuin direktiivin perustoimenpiteet edellyttävät. Tästä syystä vesienhoidon suunnittelussa on tehty jako **nykykäytännön mukaisiin toimenpiteisiin ja lisätoimenpiteisiin**. Ensin on arvioitu, riittävätkö jo toteutetut ja vuoteen 2015 mennessä toteutettavat nykykäytännön mukaiset toimet vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseen. Nykykäytännön mukaisia ovat kaikki toimet, jotka perustuvat velvoittaviin säädöksiin tai päätöksiin. Lisäksi on otettu huomioon myös sellaisia vapaaehtoisia toimia, joita toteutetaan jo nyt.

Mikäli nykykäytännön mukaiset toimenpiteet eivät riitä ympäristötavoitteiden saavuttamiseen, on suunniteltu lisätoimenpiteitä. Niitä ehdotetaan toimeenpantaviksi kohdealueella nykykäytännön mukaisten toimien lisäksi tavoitteiden saavuttamisen edellyttämässä laajuudessa.

Vesienhoitosuunnitelmissa esitettävien toimenpiteiden valinnassa on otettu huomioon vesiä kuormittavien tai muuttavien toimintojen merkitys ympäristön tilatavoitteiden saavuttamisessa, voimassa oleva lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot sekä käytettävissä oleva tekniikka ja niiden toteutettavuus. Vesiensuojelutarpeita ja keskeisiä toimenpiteitä on käsitelty sidosryhmiä edustavissa alueellisissa yhteistyöryhmissä.

Erilaisten lainsäädännöllisten, hallinnollisten, taloudellisten ja tiedollisten ohjauskeinojen kehittäminen kuuluu vesipuitedirektiivin näkökulmasta täydentäviin toimenpiteisiin. Ohjauskeinoja on käsitelty vesienhoitosuunnitelmissa omana kokonaisuutenaan. Niistä on esitetty sellaiset kehitysehdotukset, joilla voidaan turvata tavoitteiden edellyttämät, suoraan vesiin tai valuma-alueisiin kohdistuvat vesienhoitotoimenpiteet.

Ympäristötavoitteisiin pääseminen vaatii toimia kaikilla sektoreilla, mutta eri vesienhoitoalueilla toimet painottuvat alueen ominaispiirteiden vuoksi eri tavalla. Eniten toimia tarvitaan ravinnekuormituksen vähentämiseksi maataloudessa, mutta myös muissa kuormituslähteissä. Vesirakentamisen ja säännöstelyn haittojen vähentämiseen tähtääviä kehittämishankkeita on tehty useita viime vuosina, mutta vesien hyvän tilan tai hyvän saavutettavissa olevan tilan toteutumiseksi tarvitaan myös lisätoimia. Yhdyskunnissa ja teollisuudessa lisätoimien tarve on vähäisempi, koska monien voimakkaasti kuormitettujen vesien tila parani suuresti 1970- ja 1980-luvuilla toteutettujen tehokkaiden vesiensuojelutoimien ansiosta. Haja-asutuksen jätevesikuormitusta vähennetään puhdistusta tehostamalla. Happamien sulfaattimaiden haittojen vähentäminen edellyttää toimia etenkin Pohjanmaalla. Turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelutoimia tarvitaan varsinkin monien latvavesistöjen valuma-alueilla. Myös pohjavesien suojelua ja toimenpiteitä on syytä tehostaa erityisesti huonoon tilaan luokitelluilla ja riskialueilla.

Vesienhoitosuunnitelmissa **toimenpiteiden kustannukset** on määritelty nykykäytännön mukaisille toimenpiteille ja lisätoimenpiteille. Ne esitetään vuosien 2010–2015 investointeina, vuosittaisina käyttökustannuksina sekä pääomitettuina vuosikustannuksina. Suunnittelukauden investoinneilla tarkoitetaan arvioitua investointien hintaa koko vesienhoidon suunnittelukaudelle 2010–2015. Vuosittaisella käyttökustannuksella tarkoitetaan toimenpiteen käytön tai ylläpidon kustannuksia vuodessa. Vuosikustannuksiin lasketaan toimenpiteiden käyttö- ja ylläpitokustannusten lisäksi toimenpiteen yhdelle vuodelle pääomitettu osuus. Pääomituksessa toimenpiteen investointikustannus kuoletaan sen elinkaaren aikana, joka vaihtelee toimenpiteittäin. Vesienhoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden kustannusten perusteet on esitetty ympäristöhallinnon verkkosivulla:

www.ymparisto.fi > Ympäristönsuojelu > Vesiensuojelu > Vesienhoidon suunnittelu > Vesienhoidon suunnittelun materiaalia

Vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen nykykäytännön mukaisten toimenpiteiden vuosikustannukset ovat yhteensä 1 474 milj. € (275 €/asukas/vuosi), josta suurin osa muodostuu yhdyskuntien, haja-asutuksen ja teollisuuden jätevesijärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä sekä maatalouden vesiensuojelukustannuksista. Vesienhoitoon esitettyjen lisätoimenpiteiden vuosikustannukset on arviolta 235 milj. € (44 €/asukas/vuosi).

Taulukko 1. Yhteenveto vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen nykykäytännön mukaisten ja lisätoimenpiteiden vuosikustannuksista (käyttökustannusten ja investoinnin annuiteetin summa (1 000 €/vuosi)). Arvio ei sisällä merialueen ja sisävesien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kustannuksia (*Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta*, 13.11.2009). - = ei arvioitu.

SEKTORI	NYKYKÄYTÄNNÖN MUKAISET TOIMENPITEET (1000 €/vuosi)	LISÄTOIMENPITEET (1000 €/vuosi)	YHTEENSÄ (1000 €/vuosi)
Yhdyskunnat	652 000	12 000	664 000
Haja- ja loma-asutus	240 000	5 000	245 000
Teollisuus	194 000		194 000
Kalankasvatus	17 100		17 100
Turvetuotanto	12 500	400	12 900
Turkistuotanto	10 200	300	10 500
Maatalous, julkiset kustannukset	316 000	70 000	386 000
Maatalous, toiminnanharjoittajan kustannukset	-	101 000	101 000
Metsätalous	8 300	3 900	12 200
Happamuuden torjunta	-	24800	24 800
Liikenne	3 600	4 600	8 200
Maa-ainesten otto	4 200	800	5 000
Pilaantuneet alueet	4 000	3 700	7 700
Vesistöjen kunnostus, säännöstely ja rakentaminen	11 700	6 900	18 600
Pohjaveden suojelusuunnitelmat, seuranta ja tutkimus	540	1700	2 240
YHTEENSÄ (pyöristetty)	1 474 000	235 000	1 709 000

4.2. Yhdyskunnat sekä haja- ja loma-asutus

Lähes kaikkien Suomen taajamien jätevedet on käsitelty puhdistamoissa jo 1980-luvun puolivälistä lähtien. Yhdyskuntien jätevesien orgaanisen aineen ja fosforin kuormituksesta poistetaan nykyisin yli 95 % ja typen kuormituksesta noin puolet. Vaikka jätevesien ravinnekuormitusta on vähennetty merkittävästi, tulee puhdistamista edelleen tehostaa etenkin typen osalta rannikon läheisyydessä sijaitsevilla puhdistamoilla. Puhdistamojen häiriötilanteisiin varautuminen on edelleen monin paikoin puutteellista. Erityisen ongelmallisia ovat huonokuntoiset, vuotavat viemäriverkostot.

Vesienhoitosuunnitelmissa ehdotetut yhdyskuntien toimet ovat pääosin nykykäytännön mukaisia viemäriverkoston ja puhdistamojen käyttö- ja ylläpitotoimia. Yhdyskunnissa tarvitaan suunnittelukaudelle 2010–2015 lisätoimia varsin rajoitettusti ja ne koskevat ensisijaisesti paikallisia jätevedenpuhdistamoita korvaavien seudullisten laitosten rakentamista (6 puhdistamoa) ja keskitettyjen vesihuoltoratkaisujen edistämistä siirtoviemäreillä (1 100 km siirtoviemäriä), millä edesautetaan usein myös haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista.

Noin miljoona asukasta asuu kiinteistöissä, joita ei ole liitetty vesihuoltolaitosten viemäriverkostoihin. Pääosa näihin kiinteistöihin kohdistuvista vesiensuojelutoimista on nykykäytännön mukaisia ja ne perustuvat talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkkojen ulkopuolella annetun valtioneuvoston asetuksen (542/2003) toimeenpanoon. Merkittävimmät toimet koskevat viemäriverkoston laajentamista (90 000 kiinteistöä) ja asetuksen edellyttämiä kiinteistökohtaisia jätevesiratkaisuja (230 000 vakinaista kiinteistöä ja 140 000 vapaa-ajan kiinteistöä). Vesienhoitosuunnitelmissa ehdotetut lisätoimenpiteet kohdistuvat neuvonnan tehostamiseen.

Yhdyskuntien sekä haja- ja loma-asutuksen vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Kohdennetaan vesihuoltolaitosten tuloja puhdistamojen ja vesihuoltoverkostojen saneerauksiin ja uusimisiin.
- Edistetään yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesihuoltoa ja siirtoviemärihankkeita julkisella/valtion rahoituksella käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.
- Parannetaan hulevesien hallintaa ja käsittelyä.
- Edistetään maankäytön, vesihuollon suunnittelun ja rakentamisen yhteensovittamista.
- Päivitetään kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmia.
- Parannetaan vesihuollon häiriötilanteisiin ja poikkeuksellisiin luonnonoloihin varautumista.
- Edistetään jätevesilietteen käsittelyn, käytön ja loppusijoituksen hyvien käytäntöjen käyttöönottoa.
- Toteutetaan vaatimukset täyttävä ja kansallisten vesiensuojeluohjelmien mukainen asutusjätevesien typenpoisto.
- Tehostetaan tutkimus- ja kehittämistoimintaa.
- Edistetään kuivakäymälöiden ja muiden vedettömien jätehuoltoratkaisujen käyttöä.
- Lisätään haja-asutuksen jätevesihuoltoon liittyvää neuvontaa sekä parannetaan sen tietopohjaa ja ohjausta.

Vesienhoitosuunnitelmien mukaan yhdyskuntien vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat yhteensä noin 664 milj. €, joista lisätoimien osuus on noin 12 milj. € vuodessa. Niiden toteuttamisesta ja kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien mukaisista viemäröinnin laajentamisista haja-asutusalueille vastaavat ensisijaisesti vesihuoltolaitokset.

Vesihuoltolaitosten ylläpito-, laajennus- ja tehostamisinvestoinnit rahoitetaan pääosin vesihuoltolain (119/2001) mukaisesti jätevesimaksuilla, joilla kuoletaan myös investointeihin tarvittavat lainat. Vesihuoltolaitosten jätevesimaksutulojen ohella investointeja rahoitetaan myös kuntien verotuloilla erityisesti pienissä kunnissa. Valtio tukee investointeja erityisesti alueellisissa vesihuollon kehittämishankkeissa, kuten siirtoviemäri- ja yhteispuhdistamohankkeissa.

Haja- ja loma-asutuksen vesiensuojelun vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan yhteensä noin 245 milj. €, joista lisätoimenpiteiden osuus on noin 5 milj. €. Haja- ja loma-asutuksen vesiensuojeluinvestointien arvioidaan olevan suunnittelukaudella yhteensä noin 1 700 milj. €. Kunnilla on vastuu huolehtia vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden laajentamisesta. Toiminta-alueiden ulkopuolella vastuu haja-asutukselle ehdotettujen toimien toteuttamisesta ja niiden kustannuksista on kiinteistön omistajilla. Taloudellisten kannustimien tarve lisääntyy suunnittelukaudella valtioneuvoston asetuksen 542/2003 toimeenpanemiseksi.

4.3. Maatalous

Vesienhoitosuunnitelmien mukaan maatalouden osuus ihmistoiminnoista peräisin olevasta fosforikuormituksesta on arvioitu olevan noin 60 % ja typpikuormituksesta noin 50 %.

Maatalouden lannoitteiden käyttö on selvästi vähentynyt. Vuosien 1990 ja 2008 välillä viljeltyä pellohehtaaria kohti myytyjen ravinteiden määrät ovat laskeneet yli 40 %:ia. Fosforilannoitteiden käyttö on alentunut jopa 70 % kun taas typpilannoitteiden käyttö 28 %. Koska maaperään on varastoitunut edelleen runsaasti ravinteita, ei vesistöihin joutuvassa fosfori- ja typpikuormituksessa ole vielä havaittu merkittäviä vähennyksiä.

Maatalouden kuormitus on voimakkainta Kokemäenjoen-Selkämeren-Saaristomeren, Kymijoen-Suomenlahden sekä Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueilla, joille on myös vesienhoitosuunnitelmissa esitetty eniten maatalouden vesiensuojelun lisätoimenpiteitä.

Valtioneuvosto asetti Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015 -ohjelmassa tavoitteeksi alentaa maatalouden ravinnekuormitusta noin kolmanneksella 2000-luvun alkupuolen tasosta. Valtioneuvoston selonteossa Itämeren haasteista ja Itämeri-politiikasta vuonna 2009 vesienhoito todettiin maaseudun kehittämisen keskeiseksi strategiseksi painopistealueeksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi maatalouden ympäristötuessa käytettävissä olevia varoja esitetään suunnattaviksi vesienhoitoa edistäviin toimenpiteisiin.

Vesienhoidon suunnittelussa nykykäytännön mukaisia toimia ovat tämän hetkiseen (vuoden 2006 taso) maatalouden ympäristötukijärjestelmään sisältyvät toimet sekä lantalojen ja jaloittelutarhojen rakentaminen. Vesienhoitosuunnitelmissa on arvioitu vesienhoitoalueittain maataloudessa tarvittavat lisätoimenpiteet ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden perusteella on maatalouden vesiensuojelun lisätoimenpiteiden tarve koko maassa seuraava:

- ravinnepäästöjen hallinta (optimaalinen lannoitus) noin 1,4 miljoonalla hehtaarilla
- ravinnepäästöjen tehostetun hallinnan lisäys lähes 100 000 hehtaarilla
- kasvipeitteisyyden lisäys lähes 450 000 hehtaarilla
- suojavaikykkeiden lisäys noin 12 000 hehtaarilla
- kosteikkojen lisäys noin 1 600 kappaletta
- säätösalaajituksen lisäys lähes 90 000 hehtaarilla
- pohjavesialueiden peltoviljelyn vesiensuojelun lisäys noin 7 700 hehtaarilla
- lannan jatkokäsittelyn tehostaminen noin 4 milj. lantatonnilla vuodessa
- koulutuksen ja neuvonnan lisäys noin 13 000 maatilalla vuodessa.

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Vuonna 2012 tehostetaan ympäristötuen toimenpiteitä kohdentamalla niitä nykyistä paremmin alueellisesti ja vesiensuojelullisin perustein riskiherkimmille alueille muun muassa ravinnetaseiden avulla sekä tarkistamalla perus- ja lisätoimenpiteiden ehtoja. Parannetaan erityistukisopimusten vesiensuojelullista kohdentumista.
- Vuonna 2014 alkavista uusista maatalouden ympäristötuen vesiensuojelutoimenpiteistä valtaosa kohdennetaan maantieteellisesti ja tilatasolla kaikkein kuormittavimmille peltoalueille ja -lohkoille.
- Maatalouden investointitukien suunnittelussa otetaan huomioon myös vesiensuojelun tavoitteet ja ohjataan investointitukia uusiin kotieläintalouden vesiensuojelua edistäviin sekä maan rakenteen parantamiseen tähtääviin toimiin.
- Selvitetään neuvoston maaseudun kehittämisasetuksen mahdollistaman VPD -tuen (artikla 38) käyttöönottoa 2014 alkavalla ohjelmakaudella.
- Otetaan happamat sulfaattimaat huomioon tukijärjestelmissä erityiskohteina.
- Edistetään tilakohtaista neuvontaa ja koulutusta erityisesti karjatiloiille, erikoiskasviviljelijöille ja hevostiloille.
- Uudistetaan ja selkeytetään nykyistä nitraattiasetusta erilaisten tulkintojen välttämiseksi.
- Toteutetaan pohjavesialueiden hydrogeologisia lisätutkimuksia ja rakenneselvityksiä.
- Parannetaan ravinnekuormituksen mittaus- ja arviointimenetelmiä ja kehitetään seurantaa edistämällä mallien käyttöä vesiensuojelutyössä.
- Selvitetään ilmastomuutoksen vaikutuksia maatalouden kuormitukseen ja ilmastomuutokseen sopeutumista.
- Käynnistetään tutkimus- ja kehittämishankkeita ohjauskeinojen kehittämiseksi sekä uusien vesiensuojelukeinojen löytämiseksi ja käyttöön ottamiseksi.
- Arvioidaan maatalouden ravinnekuormituksen vähentämistoimien ja -keinojen taloudellisia vaikutuksia, kustannustehokkuutta ja hyötyjä.

Peltoviljelyyn ja lannoittamiseen liittyvät lakisääteiset toimenpiteet perustuvat pääosin EU:n nitraattidirektiiviin, joka on pantu toimeen asetuksella maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931/2000). Nitraattiasetuksessa säädetään muun muassa lannan varastoinnista, lannoitteiden levityksestä ja levitysjankohdista sekä lannoitemääristä. Nykyistä nitraattiasetusta tulisi uudistaa ja selkeyttää erilaisten tulkintojen välttämiseksi.

Maatalouden nykykäytännön mukaisten toimenpiteiden vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan yhteensä noin 316 milj. €, josta runsaat 311 milj. € on maatalouden ympäristötukea ja runsaat 4 milj. € on maatalouden investointitukia. Toiminnanharjoittajien nykykäytännön mukaisia kustannuksia ei ole vesienhoitosuunnitelmissa arvioitu.

Maatalouden lisätoimenpiteistä arvioidaan julkiselle sektorille aiheutuvan noin 70 milj. € vuosittaiset kustannukset. Toiminnanharjoittajille on arvioitu aiheutuvan noin 101 milj. € vuosittaiset kustannukset eli keskimäärin 70 €/ha/vuosi peltoalalle, jolla on arvioitu tarvittavan nykyistä tehokkaampaa ravinnepäästöjen hallintaa. Kustannusten arvioinnissa on hyödynnetty maatalouden ympäristötukeen liittyviä kustannus-, tulonmenetys- ja hyötylaskelmia. Toiminnanharjoittajille aiheutuvat kustannukset ovat niitä toimenpiteiden kustannuksia, joita tukitasot eivät riitä kattamaan. Ehdotetut toimenpiteet ovat maanviljelijöille vapaaehtoisia.

Maatalouden nykykäytännön mukaisten toimenpiteiden ja lisätoimenpiteiden toteuttaminen edellyttää, että maaseudun kehittämisen rahoitus on vuoden 2013 jälkeenkin riittävällä tasolla. Osa lisäkustannuksista voidaan kattaa nykyisen maatalouden ympäristötuen toimia tehostamalla ja kohdentamalla. Itämeren haasteista ja Itämeri-politiikasta annetun valtioneuvoston selonteon mukaisesti tulevalla ohjelmakaudella maatalouden ympäristötuen kohdennettujen erityistukien osuutta esitetään kasvatettavaksi. Mahdollisimman kattavien vesistövaikutusten takaamiseksi tarvitaan myös kaikille ympäristötuessa mukana oleville pakollisia perustason toimenpiteitä, joilla voidaan tehostaa vesiensuojelua. Ympäristötukea uudistettaessa varmistetaan, että vesiensuojelullisesti tehokkaista toimenpiteistä maksettava korvaus on riittävä, jotta toimenpiteet kannustavat viljelijöitä sitoutumaan vesiensuojelutoimenpiteisiin.

Vastuu maatalouden tukijärjestelmän kehittämisestä on maa- ja metsätalousministeriöllä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Vastuu maataloudelle ehdotettujen vesiensuojelutoimien käytännön toteutuksesta on toiminnanharjoittajilla. Myös neuvonta- ja tuottajajärjestöillä on tärkeä rooli maatalouden vesienhoidon toimeenpanossa.

4.4. Metsätalous

Metsätalouden toimenpiteistä etenkin päätehakkuut, maanmuokkaus, ojitus ja lannoitus kuormittavat vesistöjä. Metsätalous kuormittaa erityisesti latvavesistöjen puroja, lampia ja järviä, joiden valuma-alueilla metsätalous on usein suurin kuormittaja. Metsätalouden vesiensuojelutoimet ovat selvästi tehostuneet viime vuosikymmeninä. Alueellisten metsäohjelmien mukaan kunnostusojitukset, suometsien hakkuut, metsänuudistaminen ja lannoitus lisääntyvät, mikä lisää vesiensuojelutoimenpiteiden tarvetta.

Metsätalouden vesiensuojelun nykykäytännön mukaisia toimenpiteitä ovat metsänhoidon suositusten mukaiset hakkuualueiden suojavyöhykkeet, kunnostusojitusten vesiensuojelun perusrakenteet, lannoitusten suojakaistat sekä metsätalouden eroosiohaittojen torjunta. Lisätoimenpiteinä on vesienhoitosuunnitelmissa esitetty mm. kunnostusojituksen tehostettua vesiensuojelua ja metsätalouden eroosiohaittojen torjunnan tehostamista (5 400 vesiensuojelurakennetta), tehostettua vesiensuojelusuunnittelua (77 500 ha/vuosi) sekä koulutuksen ja neuvonnan lisäämistä.

Metsätalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Päivitetään yhtenäiset metsätalouden ympäristön- ja vesiensuojeluohjeet, joita sovelletaan yksityisten, valtion, yhtiöiden ja yhteisöjen metsiin.
- Kehitetään turvemaiden metsänuudistamista koskevia vesiensuojeluohjeistoja ja -menetelmiä.
- Laaditaan kunnostusojitushankkeita varten valtakunnalliset ilmoitus- ja lausuntomenettelyohjeet, joihin sisältyvät vesilakiin mahdollisesti lisättävä ilmoitusvelvollisuus sekä hallinnollinen menettelymalli uusjakotoimituksia varten.
- Kehitetään metsäsertifiointia, jossa otetaan huomioon käytössä olevat metsätalouden vesiensuojeluohjeet.
- Kehitetään valtakunnallinen metsätalouden toimenpiteiden laadunvarmennus- ja omavalvontamalli toimijoille.
- Huolehditaan luonnonhoitohankkeiden riittävästä rahoituksesta.
- Lisätään ja kehitetään edelleen valuma-alueiden suunnittelua vesiensuojelutoimenpiteiden edistämiseksi erityisesti ongelma-alueilla.

- Laaditaan pintavalutuskenttien ja kosteikkojen yleissuunnitelmia metsätalouden vesiensuojelun kannalta keskeisille alueille, erityisesti kunnostusojitustoiminnan painopistealueille.
- Kehitetään metsätalouden vesistökuormituksen seurantaverkkoa.
- Koulutetaan ja neuvotaan metsätalouden toimijoita ohjeistusten ja suositusten käytännön toteuttamiseksi.

Metsätalouden vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan yhteensä noin 12 milj. €. Näistä lisätoimien osuus on noin 4 milj. € vuodessa. Päävastuu toimenpiteiden käytännön toteutuksesta on metsäomistajilla, mutta myös maa- ja metsätalousministeriöllä, metsähallinnolla ja neuvontajärjestöillä on keskeinen rooli.

4.5. Vesistöjen säännöstely, rakentaminen ja kunnostus

Vesien tilan parantaminen edellyttää useissa vesistöissä ulkoisen kuormituksen vähentämisen lisäksi kunnostustoimenpiteitä. Nykykäytännön mukaisiin toimenpiteisiin on luettu kalan istutus- ja maksuvelvoitteet sekä kaikki ne kunnostustoimenpiteet, joilla on olemassa luvat ja rahoitus.

Kunnostuksen lisätoimenpiteiksi on vesienhoitosuunnitelmissa esitetty rehevöityneiden järvien ja merenlahtien kunnostusta (550 kohdetta), virtavesien elinympäristökunnostusta (120 kohdetta), pienvesien kunnostusta sekä erityisalueiksi nimettyjen Natura-alueiden kunnostusta.

Suomessa lähes kaikki suurimmat järvet ja joet on säännöstelty. Säännöstelyn haittoja on selvitetty ja osin lievennetty säännöstellyissä vesistöissä. Vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttaminen edellyttää säännöstelyn kehittämistä noin 60 vesistöissä, joista noin 40 kohdetta on lisätoimenpiteitä. Suunnittelussa otetaan huomioon myös ilmastomuutokseen sopeutumisen sekä tulvasuojelun tarpeet.

Kalojen kulkumahdollisuuksien parantamista esitetään vesienhoitosuunnitelmissa suunniteltavaksi noin 100 kohteessa ja toteuttavaksi noin 50 kohteessa. Kalakantojen luonnonkierron vahvistaminen ja hyvän ekologisen tilan saavuttaminen edellyttää useiden toisiaan tukevien toimenpiteiden toteuttamista.

Monissa vesistöissä esitetään tehtäväksi vuosina 2010–2015 vesirakentamista, säännöstelyjä tai kunnostuksia koskevia selvityksiä tai suunnittelua, varsinaisten toimenpiteiden jäädessä toiselle tai kolmannelle hoitokaudelle. Maa- ja metsätalousministeriön johdolla parhaillaan valmisteilla oleva kalatiestrategia tulee tarkentamaan kalojen kulkua edistävien toimenpiteiden kohdentamista. Lisäksi keinotekoisten ja voimakkaasti muutettujen vesistöjen nimeämistä ja luokittelua sekä näihin vesistöihin kohdentuvien toimenpiteiden vaikutusten arviointia tulee tarkentaa seuraavalla hoitokaudella.

Pilaantuneiden sedimenttien vaikutuksia on selvitettävä tarpeen mukaan ja niistä syntyvät haitat estettävä huolehtimalla vesiensuojelutoimista esimerkiksi ruoppausten yhteydessä. Pilaantuneiden sedimenttien kuormitusriskin vähentäminen edellyttää erityisesti kunnostusmenetelmien ja rahoitusmekanismien kehittämistä.

Vesistöjen säännöstelyn, rakentamisen ja kunnostuksen keskeiset ohjauskeinot vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Laaditaan ja käynnistetään kansallinen kalatiestrategia.

- Laaditaan ja käynnistetään pienvesien ennallistamisohjelma.
- Laaditaan ja käynnistetään kansallinen vesistöjen kunnostusstrategia.
- Selkeytetään pienruoppausten ohjeistusta ja yhtenäistetään lupakäytäntöjä.
- Vesien ekologisen tilan ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteet otetaan huomioon uudessa vesiasetuksessa rakentamista koskevilla selvitysvelvoitteilla.
- Vesilain mukaisten lupavelvoitteiden joustavuutta ja tarkistamismahdollisuuksia pyritään kehittämään vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Luonnonsuojelu- ja metsälainsäädäntöä kehitettäessä selvitetään arvokkaiden luontotyyppien (mm. luonnontilaiset purot) suojelua koskevien säädösten tarkistamistarvetta.
- Säännöstelyä kehitetään ottaen huomioon vesienhoidon tavoitteet, ilmastonmuutos ja koko vesistöalueen tulvariskien hallinnan tarpeet.
- Tulvariskien hallintaa sekä maankäyttöön liittyvää lainsäädäntöä kehitettäessä parannetaan edellytyksiä tulvavesien pidättämishankkeiden toteuttamiseen ottaen huomioon ekologisen tilan ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteet.
- Otetaan käyttöön uusia rahoitusinstrumentteja ja toimintamalleja yksityisen ja julkisen rahoituksen yhdistämiseksi vesistöjen tilan parantamisessa. Aktivoidaan omaehtoista vesistöjen kunnostustoimintaa.
- Tehdään ongelmallisilla alueilla vesistöjen kunnostuksen alueellisia yleissuunnitelmia ja valitaan alueelliset kunnostuksen kärkihankkeet.
- Kehitetään kunnostusmenetelmiä ja eri menetelmien vaikuttavuuden, tehokkuuden ja pysyvyyden seurantaa.
- Selvitetään sisäisen kuormituksen prosesseja ja vähentämistoimenpiteitä.

Vesistökunnostusten ja säännöstelyn kehittämisen vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa noin 19 milj. € (suunnittelukauden investoinnit 82 milj. €), joista lisätoimenpiteiden osuus on noin 7 milj. €.

Ensimmäiselle hoitokaudelle esitettyjä kunnostustoimenpiteitä ja säännöstelyn kehittämishankkeita pystytään rahoittamaan nykyisen kaltaisilla rahoitusjärjestelmillä ja rahoitustasolla arviolta noin 34 milj. €. Näin ollen lisärahoitusta tarvitaan noin 48 milj. €. Julkisen rahoituksen osuuden lisärahoitustarpeesta arvioidaan olevan keskimäärin 5,5 milj. € vuodessa. Valtion lisäksi kuntien rahoituksella on tärkeä merkitys näiden toimenpiteiden toteuttamisessa ja priorisoinnissa, sillä toimenpiteet edistävät vesienhoidollisten tavoitteiden ohella myös muita kunnan kannalta tärkeitä tavoitteita kuten virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamista.

Vesistöjen rakentamiseen, säännöstelyyn ja kunnostukseen liittyvien vesienhoitotoimenpiteiden toteuttamisvastuuta on usein vaikea kohdistaa yksittäiseen toimijaan. Uusissa rakentamis- ja säännöstelyhankkeissa voidaan luvanhakija velvoittaa vastaamaan myös haitan ehkäisevistä toimista. Luvanhaltijan rooli on keskeinen myös säännöstelyjen kehittämisessä ja vanhoihin rakentamishankkeisiin liittyvissä kunnostusluontoisissa toimissa. Usein valtio on ollut osaksi tai kokonaan hankkeiden suunnittelijana ja toteuttajana, mikä kohdistaa sille vastuuta myös kohteissa, joissa se ei ole hankkeen luvanhaltija. Toiminnanharjoittajilta odotetaan edelleen merkittävää vesienhoitopanosta, mikä edellyttää jatkossakin yhteistyötä viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välillä.

Valtion lisäksi kunnostustoimien rahoittamiseen ja toteuttamiseen on osallistunut EU, kunnat, yritykset, säätiöt ja yksityiset vesien käyttäjät. Heidän myönteinen suhtautuminen on jatkossakin tärkeää hankkeiden edistämiseksi.

Rahoituksen ja muiden ohjauskeinojen kehittäminen on ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön vastuulla. Energiantuotantoon liittyvät vesienhoitotoimet saattavat vaatia myös työ- ja elinkeinoministeriön ohjausta.

4.6. Pohjavedet

Pohjavesien suojelu on tarpeen erityisesti sellaisilla alueilla, joilla ihmistoiminta aiheuttaa riskejä pohjavesien määrälle tai laadulle. Vesienhoitosuunnitelmien arvioiden mukaan noin 13 % vedenhankinnalle tärkeillä tai siihen soveltuvilla pohjavesialueilla on ihmistoiminnasta aiheutuvia riskejä. Riskialueet sijaitsevat pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomessa, erityisesti Salpausselällä ja sen eteläpuolisilla pohjavesialueilla. Pohjavesien tila on huono 82 pohjavesimuodostumassa, mikä on runsas 2 % vedenhankintaa varten tärkeistä ja siihen soveltuvista pohjavesialueista. Pohjaveden suojelutoimenpiteet ovat tarpeellisia myös pohjaveden hyvän tilan säilyttämiseksi. Tässä luvussa esitetään erityisesti suojelusuunnitelmien, pilaantuneiden maa-alueiden, maa-aineisten oton ja liikenteen aiheuttamat pohjavesien suojelutoimenpiteiden kustannukset. Muihin sektoreihin liittyvien toimenpiteiden kustannukset on esitetty kunkin sektorin yhteydessä yhdessä pintavesiin kohdistuvien toimien kanssa.

Uudet riskitoiminnot tulisi ohjata pohjavesialueen ulkopuolelle maankäytön suunnittelulla ja lupamenettelyllä. Vesienhoitosuunnitelmissa keskeisinä lisätoimenpiteinä on esitetty tiedon lisäämistä pohjavesien laadusta ja riskeistä laatimalla ja tarkistamalla suojelusuunnitelmia yhteensä noin 300 pohjavesialueella. Pohjavesien suojelussa muut merkittävät toimet liittyvät pilaantuneiden maa-alueiden tutkimiseen, kunnostustarpeen arviointiin sekä näiden alueiden kunnostuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Lisätoimenpiteitä esitetään myös maa-ainesten oton haitallisten pohjavesivaikutusten torjuntaan. Liikennesektorille esitetään mm. tiesuolauksesta aiheutuvien riskien vähentämistä. Lisäksi suunnitelmissa esitetään pohjavesialueiden tilan seurannan ja tutkimuksen lisäämistä, toimia peltoviljelyn pohjavesien suojeluun sekä neuvonnan ja valvonnan tehostamista.

Pohjavesien suojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Edistetään suojelusuunnitelmien laatimista, tarkistamista ja toteutusta.
- Edistetään pilaantuneiden alueiden ja pohjaveden kunnostustarpeen arviointia ja kunnostamista sekä laaditaan ohjeita ja kehitetään rahoituskeinoja.
- Tarkistetaan vedenottamoiden suoja-alueita ja suoja-alueääräyksiä.
- Edistetään pohjaveden suojelua maankäytön suunnittelulla sekä neuvonnan ja koulutuksen avulla.
- Lainsäädännön kehittämisessä otetaan huomioon pohjavesialueiden kartoitukseen ja luokitukseen liittyvät seikat, suojelusuunnitelmien rooli ja raakaveden tarkkailuvelvoitteet.
- Edistetään pohjavesialueiden hydrogeologisia tutkimuksia, vaarallisten ja haitallisten aineiden esiintymisen kartoitusta ja vaikutusten tutkimusta sekä kehitetään pohjaveden seurantaa ja valvontaa.
- Toteutetaan pohjavesialueiden hydrogeologisia lisätutkimuksia ja rakenneselvityksiä.
- Edistetään vanhojen maanottoalueiden kartoitusta sekä niiden kunnostuksen suunnittelua ja toteutusta.
- Edistetään kalliokiviaineksen ja korvaavien materiaalien käyttöä.
- Kartoitetaan ja vähennetään liikenteen aiheuttamia pohjavesiriskejä.

Pohjaveden suojelusuunnitelmien, seurannan ja tutkimuksen vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan noin 2,2 milj. €, josta lisätoimenpiteiden osuus on noin 1,7 milj.

€. Suojelusuunnitelmamenettely perustuu yhteistyöhön ja vapaaehtoisuuteen. Suunnitelmien laatimiskustannukset kohdistuvat useimmiten kunnille, vesihuoltolaitoksille ja valtiolle. Pohjaveden seurannan kustannukset kohdistuvat sekä ympäristöhallinnolle että toiminnanharjoittajille. Vedenottajat ja muut toiminnanharjoittajat vastaavat lupiinsa perustuvista tarkkailuista ja niiden kustannuksista. Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut vedenhankintaa palvelevia pohjavesiselvityksiä.

Pilaantuneiden alueiden kunnostamisen vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa noin 7,7 milj. €, josta lisätoimenpiteiden osuus on noin 3,7 milj. €. Pilaantuneiden alueiden kunnostamisesta vastaa pilaantumisen aiheuttaja. Vanhoja pilaantuneita maa-alueita ja kaatopaikkoja ovat puhdistaneet yksityiset, valtio ja kunnat. Valmisteltavana oleva maaperädirektiivi tulee edellyttämään ns. isännättömien kohteiden rahoitusmekanismien käyttöönottoa.

Maa-ainestenoton aiheuttamien pohjavesihaittojen ehkäisemisen vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa noin 5,0 milj. €, josta lisätoimenpiteiden osuus on noin 0,8 milj. €. Toimenpiteiden toteuttaminen on toiminnanharjoittajan vastuulla. Vanhojen isännättömien maa-aineistenottoalueiden kartoitus sekä kunnostustarpeen arviointi ja kunnostus on pääosin julkisen sektorin ja vesihuoltolaitosten vastuulla.

Liikenteen pohjavedelle aiheuttamien riskien hallinnan vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa noin 8,2 milj. €, josta lisätoimenpiteiden osuus on noin 4,6 milj. €. Toimenpiteiden toteuttamisesta vastaa liikennehallinto, ja rahoitus perustuu pääsääntöisesti valtion budjettiin. Kunnilla on tärkeä vastuu maankäytöstä aiheutuvien pohjavesiriskien vähentämisessä.

4.7. Teollisuus ja yritystoiminta

Teollisuudesta peräisin oleva orgaanisen aineen ja kiintoaineen kuormitus vesiin oli suurimmillaan 1970-luvun alussa, minkä jälkeen se on vähentynyt voimakkaasti. Eniten vesistöjä on kuormittanut massa- ja paperiteollisuus. Teollisuuden metalli- ja öljykuormitus on pienentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana ja nykyisin pääosa kuormituksesta on peräisin muutamalta suurelta laitokselta. Useilla teollisuus- ja satamapaikkakunnilla on sedimentissä edelleen myrkyllisiä yhdisteitä haitallisina pitoisuuksina. Teollisuuden päästöjä rajoitetaan ympäristönsuojelulain mukaisilla ympäristöluvilla ja soveltaen parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Tämän takia teollisuuden toimet ovat nykykäytännön mukaisia. Erityistä huomiota kiinnitetään häiriötilanteiden ennalta ehkäisyyn. Kaivostoiminta on paikoin vilkastumassa vanhojen sekä uusien kaivosten käyttöönottamisen sekä nykyisissä kaivoksissa tuotannon lisäämisen myötä.

Teollisuuden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Laaditaan riskienhallintasuunnitelmia onnettomuus- ja häiriötilanteiden varalle sekä kehitetään ympäristöriskikartoituksia erityisesti pienille ja keskisuurille teollisuusyrityksille.
- Kehitetään tiedonvaihtoa parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta.
- Kehitetään työterveydestä, kemikaaliturvallisuudesta ja ympäristönsuojelusta vastaavien valvontaviranomaisten yhteistyötä ja yhtenäistetään menettelytapoja.
- Tunnistetaan vesiympäristölle haitallisten aineiden päästöt ja vähennetään niitä ympäristölupamenettelyn avulla.

Teollisuuden vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat yhteensä noin 194 milj. €.

Vastuu teollisuuden ja yritystoiminnan vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta on alan yrityksillä. Yhteiskunnan tukea suunnataan teollisuudelle pääosin uusien innovaatioiden kehittämiseen sekä muuhun tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Tukea voi saada esimerkiksi hankkeille, jotka edistävät ympäristötekniikan kehittämistä ja vesiensuojelua.

4.8. Kalankasvatus

Kalankasvatus on Suomessa voimakkaasti keskittynyt lounaisille merialueille. Kalankasvatuksen aiheuttama ravinnekuormitus oli suurimmillaan 1980-luvun lopussa, minkä jälkeen se on vähentynyt alle puoleen. Kalankasvatuksen kuormitusta tulee edelleen vähentää erityisesti niillä alueilla, joiden ekologinen tila on hyvää huonompi tai se uhkaa heikentyä kalankasvatuksen kuormituksen vuoksi ja joilla vesistön tilaa voidaan parantaa kalankasvatuksen kuormitusta alentamalla. Valtioneuvosto on tehnyt kesällä 2009 periaatepäätöksen kansallisesta vesiviljelyohjelmasta 2015.

Kalankasvatuksen vesiensuojelutoimet ovat pääosin nykykäytännön mukaisia ja niiden tarve ratkaistaan tapauskohtaisesti lupamenettelyn yhteydessä. Kalankasvatuksen ympäristöhaittoja vähennetään sijainninohjauksella, rehua ja ruokintatekniikka kehittämällä, lietteenpoistolla ja tuotantoprosesseja parantamalla. Kalankasvatuksen lisätoimenpiteiksi on ensisijaisesti ehdotettu sijainninohjausta ja siihen liittyvää suunnittelua.

Kalankasvatuksen vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Yhteen sovitetaan kansallisen vesiviljelyohjelman 2015 ja vesienhoitosuunnitelmien toimeenpano.
- Laaditaan kalankasvatuksen sijainninohjaussuunnitelmat vuoden 2010 loppuun mennessä.
- Tutkitaan kalankasvattamoilla käytettäviä rehuja ja ruokintamenetelmiä sekä kehitetään ympäristöä vähemmän kuormittaviksi.
- Edistetään matalafosforisen kuivarehun ja Itämeren kalasta tehdyn kuivarehun käyttöä.
- Kehitetään ja otetaan käyttöön vesiensuojelua edistäviä laitostyyppisiä ja jätevesien käsittelymenetelmiä.

Kalankasvatuksen vesiensuojelun nykykäytännön mukaiset vuosikustannukset ovat noin 17 milj. €. Vastuu kalankasvatuksen vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta on alan yrityksillä. Kalankasvattajat voivat saada harkinnanvaraista EU-tukea uusien laitosten rakentamiseen tai vanhojen laitosten perusparantamiseen Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR).

4.9. Turvetuotanto

Turvetuotantoa on runsaasti Pohjanmaalla sekä osissa Keski-Suomea, Savo ja Pohjois-Karjalaa. Paikoitellen turvetuotanto on edelleen laajenemassa. Vaikka turvetuotannon osuus Suomen kaikesta fosfori- ja typpikuormituksesta on melko vähäisiä, on turvetuotannolla merkittäviä paikallisia ja alueellisia vaikutuksia vesistöjen tilaan.

Turvetuotantoalueiden vesiensuojelutoimet ovat pääosin nykykäytännön mukaisia ja niiden tarve ratkaistaan tapauskohtaisesti lupamenettelyn yhteydessä. Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty vesiensuojelun perusrakenteita (100 000 tuotanto ha), pintavalutuskenttiä (10 000 tuotanto ha),

pumppauksella tehostettuja pintavalutuskenttiä (60 000 tuotanto ha) ja kemiallista käsittelyä (4 000 tuotanto ha).

Turvetuotannon vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Pyritään ohjaamaan uusi turvetuotanto alueille, joissa se aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa vesien tilalle. Uusia turvetuotantoalueita ei sijoiteta pohjavesialueille eikä vesistöjen tai suojelualueiden vaikutusalueiden välittömään läheisyyteen.
- Ohjataan uusien turvetuotantoalueiden sijoittumista jo ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille, tuotannossa olevien alueiden yhteyteen tai käytöstä poistuneille turvepelloille.
- Otetaan huomioon laadittavana oleva kansallinen suo- ja turvemaiden strategia.
- Vähennetään turvetuotannon vesistövaikutuksia valuma-aluekohtaisella suunnittelulla.
- Kehitetään uusia ja erityisesti ympärivuotisesti toimivia vesiensuojelumenetelmiä.
- Selvitetään ja parannetaan kasvillisuuskenttien tehoa.

Turvetuotannon vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa yhteensä noin 13 milj. €. Näistä lisätoimien osuus on noin 0,4 milj. € vuodessa. Vastuu turvetuotannon vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta on toiminnanharjoittajilla.

4.10. Turkiseläintuotanto

Turkistiloista noin 95 % sijaitsee Pohjanmaalla, missä turkistuotanto aiheuttaa paikallisesti merkittävää pinta- ja pohjavesien kuormitusta. Turkistuotannon vesiensuojelutoimet ovat pääosin nykykäytännön mukaisia ja niiden tarve ratkaistaan tapauskohtaisesti lupamenettelyn yhteydessä. Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty vesiensuojelun perusrakenteita (1 000 km varjotaloja), tiiviitä lanta-alustoja (520 km varjotaloja) sekä jätevesijärjestelmien rakentamista (820 tilaa). Turkistalouden aiheuttamia riskejä pohjavesille vähennetään siirtämällä tiloja pois pohjavesialueilta sekä kunnostamalla pilaantunut maaperä.

Turkiseläintuotannon vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Ohjataan uusien turkistilojen sijoittumista niin, ettei toiminnasta aiheudu vesistöjen ja pohjavesien pilaantumisvaaraa.
- Pyritään tukemaan turkistilojen vesiensuojeluinvestointeja (tiiviit alustat ja valumavesien käsittelymenetelmät) valtion budjetin mahdollistamissa puitteissa.
- Kehitetään turkistiloilla käytettäviä rehuja ja ruokintamenetelmiä ottaen huomioon vesiensuojelutarpeet.
- Parannetaan edellytyksiä turkiseläinten lannan hyötykäyttöön.
- Lisätään turkistuotannon vesiensuojeluun liittyvää neuvontaa.

Turkistuotannon vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa yhteensä noin 10 milj. € ja ne ovat lähes kokonaan nykykäytännön mukaisia toimenpiteitä. Vastuu turkistuotannon vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta on toiminnanharjoittajilla.

Turkistilat voivat saada maatalouden investointitukia vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamiseen. Tilojen siirtämistä pois pohjavesialueilta ja maaperän kunnostamista tuetaan valtion budjetin puitteissa ensisijaisesti tiloilla, joiden on todettu aiheuttavan pohjavesille suurta riskiä.

4.11. Maaperän happamuus

Happamista sulfaattimaista on arvioitu olevan maatalouskäytössä 50 000–350 000 hehtaaria. Lisäksi happamia sulfaattimaita on myös esimerkiksi metsämailla. Pääosa happamista sulfaattimaista sijaitsee Pohjanmaalla.

Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty erityisesti happamien sulfaattimaiden kartoitusta ja riskinarviointia, kuivatusolojen säätöä ja tilakohtaista neuvontaa. Lisäksi happamien sulfaattimaiden alueelle on esitetty säätösalaajituksen lisäämistä, joka on käsitelty maatalouden osuudessa.

Happamien sulfaattimaiden hallinnan vesiensuojelun keskeiset ohjauskeinot vesienhoitosuunnitelmissa ovat:

- Lisätään happamiin sulfaattimaihin liittyvää tiedotusta ja neuvontaa kaikilla sektoreilla.
- Kartoitetaan happamat sulfaattimaat ja näiden maiden aiheuttamat kuormitusriskit yhtenäisin menetelmin vuoteen 2015 mennessä.
- Kehitetään ja otetaan käyttöön kustannustehokkaita menetelmiä happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi.
- Pyritään sisällyttämään happamilla sulfaattimailla tarvittavia vesiensuojelutoimenpiteitä maatalouden, metsätalouden ja kuivatuksen tukijärjestelmiin.
- Otetaan happamat sulfaattimaat huomioon maankäytön suunnittelussa.
- Varmistetaan lainsäädännön muutoksilla tai nykyistä lainsäädäntöä täydentävällä ohjeistuksella, että happamat sulfaattimaat otetaan huomioon jo hankkeiden suunnittelussa.

Happamuuden torjunnan vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa yhteensä noin 25 milj. € vuodessa ja ne ovat kokonaisuudessaan lisätoimenpiteitä. Vesienhoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutukseen tarvitaan valtion lisärahoitusta. Osa toimenpiteistä voidaan sisällyttää maatalouden ympäristö- tai investointitukiin. Toteutusvastuu maaperän happamuuden hallintatoimista on ensisijaisesti alueen maanomistajilla. Vastuu tukijärjestelmien kehittämisestä on maa- ja metsätalousministeriöllä.

4.12. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta

Merialueella kasvava **öljy- ja kemikaalivahingon** riski on rehevöitymisen ohella suurin Itämeren tilaa uhkaava tekijä. Turvallisuuden parantamiseksi mm. liikenteen ohjausta maista käsin on tarpeen kehittää.

Merialueiden öljyntorjunnasta vastaavat Suomen ympäristökeskuksen johdolla alueelliset pelastuslaitokset, Merivoimat, Rajavartiolaitos ja Merenkululaitos. Sisävesillä alueellisten ympäristökeskusten ja alueellisten pelastuslaitosten rooli on keskeinen. Porvooseen perustetaan Suomen ympäristökeskuksen öljyntorjuntakeskus. Lisäksi vuoden 2011 alussa otetaan käyttöön uusi Merivoimien öljyntorjunnan monitoimialus. Rajavartiolaitos on saanut tilaisuuden uuden öljyntorjunta-ulkovartioaluksen hankintaan. Pelastuslaitosten öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat ja alueelliset alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelmat päivitetään säännöllisesti.

Öljyntorjunta ja siihen varautuminen korvataan pelastuslaitoksille, kunnille ja valtiolle ympäristöministeriön yhteydessä toimivasta öljynsuojarahastosta. Sen varat kertyvät öljysuojamaksuista. Eduskunnan käsiteltävänä on esitys öljysuojamaksun korottamisesta kolminkertaiseksi eli 1,5 euroon öljytonnilta. Viime kädessä öljyonnettomuudesta aiheutuvista vahingoista ja kustannuksista vastaa onnettomuuden aiheuttaja.

Ölly- ja kemikaalivahinkojen torjunnan keskeiset ohjauskeinot ovat:

- Laaditaan ajanmukaiset öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelmat.
- Turvataan riittävä rahoitus torjuntakaluston hankintoihin ja ylläpitoon sekä koulutukseen ja valvontaan.
- Parannetaan tietopohjaa haitallisten aineiden esiintymisestä, käyttäytymisestä ja vaikutuksista.
- Kehitetään meriliikenteen tietoteknisiä valmiuksia.
- Kehitetään ja ajanmukaistetaan alusten valvontaan liittyviä seurantamenetelmiä.
- Kehitetään kemikaalikuljetusten tilastointia ja rekisteröintiä, kokonaiskartoitusten laadintaa ja Itämeren laajuista kemikaalien riskienhallintaa.
- Lisätään erityisesti liikenteessä vaarallisia aineita kuljettavien ympäristötietoisuutta ja hätätilannekoulutusta sekä järjestetään erityiskoulutusta, joka liittyy Itämeren alueen merenkulun ominaispiirteisiin kuten talvimerenkulkuun.

Suomen ympäristökeskuksessa on laadittu kokonaisselvitys valtion ja kuntien öljyntorjuntavalmiuden kehittämisestä vuosille 2009–2018. Sen mukaan suurvahinkojen (esim. 30 000 m³ öljyä) tuloksellinen torjuminen edellyttää valtion ja alueellisten pelastuslaitosten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden parantamista hankkimalla uusia torjunta-aluksia ja nostamalla muutoinkin vahinkojen torjuntakykyä. Nämä lisätoimenpiteet vaatisivat noin 206 milj. € valtion rahoitusta vuosina 2009–2016. Pelastuslaitosten vastaavat kustannukset olisivat noin 100 milj. €.

5. Vesienhoitosuunnitelmien vaikutukset

5.1. Toimien vaikutukset vesien tilaan

Vesienhoitosuunnitelmien mukaan pääosassa Suomen pintavesiä hyvä tila saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Monilla vesillä hyvän tilan saavuttaminen edellyttää vesienhoidon lisätoimenpiteitä. Vesienhoitosuunnitelmissa on arvioitu, että hyvä tila voidaan vuoteen 2015 mennessä turvata tai saavuttaa 70 % tarkastelluista jokipituuksista ja yli 90 % järvipinta-alasta. Rannikkovesien tilan paraneminen on hitaampaa, mutta niidenkin tila on tarkoitus saada hyväksi viimeistään vuonna 2027. Pohjavesistä arvioidaan hyvässä tilassa olevan vuoteen 2015 mennessä yli 98 %. Niille pinta- ja pohjavesille, joissa ympäristötavoitteita ei saavuteta vuoteen 2015 mennessä, on esitetty jatkoaikaa vuoteen 2021 tai 2027. Kuvassa 4 on arvioitu pintavesien hyvän tilan saavuttamisen ajankohta, jos vesienhoitosuunnitelmissa ehdotetut toimenpiteet toteutetaan.

Eniten määrääjän pidentämiä esitetään Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren sekä Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueilla. Pidennyksiä pintavesien aikataulussa tarvitaan, koska kaikilla toimialoilla ei ole tiedossa riittävän tehokkaita menetelmiä tai ohjauskeinoja kuormituksen alentamiseen. Lisäksi toimenpiteiden vaikutukset näkyvät vesistöissä usein vasta pitkän ajan kuluttua. Vesien toipuminen viivästyy myös siksi, että monissa järvissä ja rannikkovesissä sisäinen kuormitus pysyy korkeana vielä vuosia, vaikka ulkoinen kuormitus saataisiinkin tavoitetasolle.

Ilmastonmuutos tulee muuttamaan ilma-maaperä-vesisysteemeihin liittyviä prosesseja. Monet näistä muutoksista, kuten ilmaston lämpeneminen, talvisateiden lisääntyminen ja rankkasateiden yleistyminen todennäköisesti lisäävät erityisesti maatalousalueilta tulevaa ravinnekuormitusta.

Hyvän tilan saavuttamisen määrärajan pidentämistä on esitetty yhteensä 42 pohjavesialueelle joko teknisen kohtuuttomuuden tai luonnonolosuhteiden ylivoimaisuuden vuoksi. Pohjavesien osalta aikataulupidennykset johtuvat pääosin pilaantuneen pohjaveden puhdistumisen hitaudesta.

Ehdotettujen toimien riittävyys tarkistetaan seuraavilla vesienhoidon suunnittelukausilla käyttäen pohjana toimien toteutumisen arviointia sekä pinta- ja pohjavesien seurantatietoja. Tuolloin harkitaan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia uusia tai nyt ehdotettujen toimenpiteitä tehostamista.

5.2. Taloudelliset vaikutukset

5.2.1. Kotitalouksiin ja toiminnanharjoittajiin kohdistuvat vaikutukset

Yhdyskuntien vesiensuojelutoimien vuosikustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmissa yhteensä noin 664 milj. €, joista vesienhoidon lisätoimien osuus on noin 12 milj. € vuodessa. Yhdyskuntien vesihuollon kustannukset katetaan pääosin liittymismaksuilla sekä vesi- ja jätevesimaksuilla. Vesijohtojen ja viemäreiden ikääntymisen ja aikaisempien vuosien riittämättömien saneerausten vuoksi verkostosaneerauksien tarve on nykyistä huomattavasti suurempi ja toimien arvioidaan aiheuttavan jätevesimaksuihin keskimäärin noin 10 % korotuspaineen suunnittelukaudella. Lisätoimenpiteinä suunnitelmissa on esitetty lähinnä siirtoviemäreiden rakentamista, joilla voidaan vesiensuojelun ohella edistää toiminnan kustannustehokkuutta ja alueellisen vesihuollon järjestämistä. Lisätoimenpiteistä aiheutuva jätevesimaksujen korotustarve on vähäinen.

Taloudellisesti merkittävimmät kustannukset kotitalouksille aiheutuvat vuonna 2004 voimaan tulleen haja-asutuksen jätevesiasetuksen kiinteistökohtaisista ratkaisuista tai keskitettyyn viemäriverkkoon liittymisestä, jotka on otettu huomioon vesienhoitosuunnitelmissa. Haja- ja loma-asutuksen vesiensuojelun vuosikustannukset ovat yhteensä noin 245 milj. €, joista lisätoimenpiteiden osuus on noin 5 milj. €. Suunnitelman mukaisin toimin ja kustannusperustein pysyvän haja-asutuksen jätevesihuollon vuosikustannus asukasta kohden on keskimäärin noin 230 €. Keskimääräinen vuosikustannus on noin 2,4 -kertainen taajamien kustannuksiin verrattuna. Yksittäisten kiinteistöjen kustannuksissa on huomattavaa vaihtelua riippuen mm. etäisyydestä yhteiseen jätevesijärjestelmään, muodostuvan jäteveden määrästä, käsittelytarpeesta ja teknisestä ratkaisusta.

Maatalouden nykykäytännön mukaisista toimenpiteistä toiminnanharjoittajille aiheutuvia kustannuksia ei ole arvioitu. Ehdotetuista lisätoimenpiteistä aiheutuu toiminnanharjoittajille kustannuksia arviolta 101 milj. € vuodessa. Kyseessä ovat vesienhoitotoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset, joita tukitaso ei riitä kattamaan. Kustannukset aiheutuvat pääosin ravinnepäästöjen hallinnan edellyttämistä toimenpiteistä sekä ympärivuotisen kasvipeitteisyyden lisäämisestä. Toisaalta näistä toimista koituu viljelijöille myös kustannussäästöjä mm. polttoaine- ja lannoitekustannusten vähenemisenä. Näiden hyötyjen määriä ei ole vesienhoitosuunnitelmissa arvioitu.

Metsätalouden vesiensuojelun vuosikustannukset ovat noin 12 milj. €, joista vesienhoidon suunnittelusta aiheutuva lisäys on noin 4 milj. €. Suurin osa aktiivisista metsätalouden

vesiensuojelutoimenpiteistä rahoitetaan julkisin varoin, joten vesienhoidon suunnittelusta ei aiheudu merkittävää lisäkustannusta metsänomistajille, jos KEMERA -rahoituksen määrä on riittävä.

Vesistöjen säännöstelyn kehittämisen ja kunnostuksen vuosikustannukset ovat noin 19 milj. €, josta noin 7 milj. € on lisäkustannusta. Kustannuksista osa kohdistuu säännöstelylupien ja muiden lupien haltijoille. Toimenpiteiden toteuttaminen perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen ja lupakäytäntöjen kehittämiseen, joten kustannusvaikutusta on vaikea arvioida.

Pohjavesien suojelutoimista, mm. pilaantuneiden alueiden kunnostamisesta, maa-ainestenoton ja liikenteen pohjavesihaittojen ehkäisemisestä sekä seurannan tehostamisesta lisätoimenpiteenä, aiheutuu arviolta noin 3 milj. € vuosikustannus toiminnanharjoittajille.

Teollisuuden vesiensuojelutoimenpiteiden vuosikustannukset ovat noin 194 milj. €. Vesienhoidosta ei aiheudu teollisuudelle merkittäviä lisäkustannuksia, vaikka teollisuuden vesiensuojelun käyttö- ja kunnossapitomenojen on arvioitu kasvavan tulevaisuudessa.

Turvetuotannon ja turkistuotannon vesiensuojelun vuosikustannukset ovat yhteensä noin 23 milj. €. Turvetuotannon ja turkistuotannon nykykäytännön mukaiset vesiensuojelukustannukset tulevat kasvamaan lähivuosina vesienhoidon suunnittelusta riippumatta.

Kalankasvatuksen vesiensuojelun vuosikustannukset ovat nykytasolla yhteensä noin 17 milj. €. Vesienhoidosta ei aiheudu oleellisia lisäkustannuksia kalankasvattajille.

Maaperän happamuuden torjunnan vuosikustannus on noin 25 milj. €, joka on kokonaisuudessaan lisäkustannusta. Merkittävä osa kustannuksista kohdistuu toiminnanharjoittajille. Toimenpiteiden toteutuminen edellyttää nykyisten maatalouden, metsätalouden ja kuivatuksen tukijärjestelmien muutoksia.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden parantamiseksi hallitus on esittänyt eduskunnalle öljysuojamaksun kolminkertaistamista. Tästä aiheutuisi lisäkustannuksia öljyä kuljettaville yrityksille.

5.2.2. Valtiontalouteen ja julkiseen hallintoon kohdistuvat vaikutukset

Hallituksen esityksessä laiksi vesienhoidon järjestämisestä (HE 120/2004) on todettu, että laki ei tulisi aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia valtiontalouteen. Esityksen mukaan vesienhoidon järjestäminen merkitsisi lähinnä monipuolista tutkimusta, selvitystyötä ja suunnittelua. Vesienhoitosuunnitelmissa on nyt selvitetty toimia ja keinoja asetettujen ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. Mikäli nämä tavoitteet aiotaan saavuttaa edes myöhennetyillä aikatauluilla, tarvitaan vesienhoitotoimiin lisärahoitusta myös valtiolta ja muulta julkiselta sektorilta.

Yhdyskuntien vesiensuojelun tehostaminen, siirtoviemärit ja seudulliset puhdistamot, tarvitsevat toteutuakseen myös valtion osallistumista rahoitukseen. Valtion osuus vesihuollon kokonaisinvestoinneista on ollut keskimäärin noin 10 %, mutta yksittäisissä hankkeissa rahoitustuella on alueellisesti ja paikallisesti suuri merkitys. Investointitarve suunnittelukaudella jatkuu voimakkaana ja valtion rahoitusosuuden tulisi pysyä vähintään nykytasolla, jolloin valtionrahoitusta tarvittaisiin lisää noin 3 milj. € vuodessa.

Myös kuntien tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan vesihuoltolain asettamien tavoitteiden mukaisesti. Kuntien tulee osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun sekä laatia yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa vesihuollon kehittämissuunnitelmat.

Valtion vesihuoltotuki haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamiseen on suunnattu pääasiassa yhteisten ratkaisujen kehittämiseen siellä, missä se on vesiensuojelullisesti ja taloudellisesti järkevää. Kiinteistökohtaisten järjestelmien muutostöiden työ kustannuksista kiinteistön omistaja saa kotitalousvähennyksen verotuksessa. Valtio myöntää sosiaalisin perustein myös kiinteistökohtaista korjaus-, rakennus- ja terveyshaitta-avustukseen sisältyvää jätevesiavustusta. Taloudellisten kannustimien tarve lisääntyy suunnittelukaudella haja-asutuksen jätevesiasetuksen vaatimusten edellyttämien toimenpiteiden vuoksi. Haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevaan koulutukseen ja neuvontaan tarvitaan vuodessa noin 5 milj. € rahoituspanos, jolla varmistetaan asetuksen onnistunut toimeenpano. Kunnilla on päävastuu neuvonnan järjestämisestä.

Maatalouden lisätoimenpiteiden julkiset kustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan noin 70 milj. € vuodessa. Osa esitetyistä julkisista kustannuksista voidaan kattaa jo nykyisen ympäristötukijärjestelmän toimenpiteitä tehostamalla ja kohdentamalla. Maatalouden nykykäytännön mukaisten toimenpiteiden ja lisätoimenpiteiden toteuttaminen edellyttää, että maaseudun kehittämisen rahoitus on vuoden 2013 jälkeenkin riittävällä tasolla. Kohdentamista voidaan tehdä osin jo nykyisellä tukikaudella, mutta erityisesti tarvitaan vuonna 2014 alkavien uusien maatalouden ympäristötuen toimenpiteiden kohdentamista.

Suurin osa metsätalouden aktiivisista vesiensuojelutoimenpiteistä rahoitetaan julkisin varoin Kemera-tuella. Vesienhoidosta aiheutuu lisärahoituksen tarve, joka kohdistuu pääosin Kemera-tukeen.

Vesistöjen kunnostukseen ja vesistösäännöstelyn kehittämiseen tarvitaan vesienhoitosuunnitelmien mukaan lisärahoitusta noin 58 milj. € suunnittelukaudella. Lisärahoitustarpeesta julkisen osuuden arvioidaan olevan keskimäärin 5,5 milj. € vuodessa.

Julkisen sektorin osuus pohjavesien suojeluun liittyvistä nykykäytännön mukaisten toimien kustannuksista on noin 10 milj. € vuodessa. Lisätoimenpiteiden kustannuksista arviolta 8 milj. € kohdistuu julkiselle sektorille. Tämä koostuu erityisesti suojelusuunnitelmien laatimisesta, liikenteen pohjavesihaittojen vähentämisestä sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostustarpeen arvioimisesta ja kunnostuksista. Osa näistä kustannuksista kohdistuu valtion lisäksi kunnille ja vesihuoltolaitoksille. Valtion ympäristötyömäärärahoja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostukseen on ollut käytettävissä vuosittain 3–3,5 milj. €.

Teollisuuden, kalankasvatuksen ja turvetuotannon vesiensuojeluun liittyviin julkisiin kustannuksiin ei vesienhoitosuunnitelmissa esitetä muutoksia. Turkistuotannon vesiensuojeluun maksettavien julkisten kustannusten esitetään säilyvän vähintään nykyisellä tasolla.

Maaperän happamuuden torjunta aiheuttaa vuositasolla noin 25 milj. € lisäkustannuksen. Osa kustannuksista kohdistuu valtiolle, mikä edellyttää maatalouden, metsätalouden ja kuivatuksen rahoitusjärjestelmien kehittämistä. Maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhteistyönä parhaillaan valmisteltava happamien sulfaattimaiden hallinnan strategia tulee tarkentamaan tarvittavia rahoitusjärjestelyjä.

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden parantamisen lisätoimenpiteet vaativat valtiolta noin 206 milj. € kokonaisinvestoinnin. Pelastuslaitosten vastaavat kustannukset ovat noin 100 milj.

€. Toimenpiteet voitaisiin rahoittaa pääosin korotetulla öljynsuojamaksulla, mikäli eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen.

Vesienhoidon monitahoinen suunnittelutyö, vesien tilan laaja seuranta sekä yhteistyön ja osallistumisen järjestäminen merkitsee erityisesti alueellisissa ympäristökeskuksissa (1.1.2010 lukien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset) merkittävää resurssien kohdentamista tehtävään. Esimerkiksi ympäristöhallinnon pintavesien seurantaohjelman täydentäminen vesienhoidon tarpeiden mukaiseksi vaatii alustavan arvion mukaan 2,1 milj. € lisärahoitusta vuosittain. Suunnitteluun osallistuminen aiheuttaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lisäksi kustannuksia myös muille valtion viranomaisille ja kunnille.

Vesienhoitosuunnitelmissa esitettäviä toimia toteutetaan valtion ja kuntien menokehysten rajoissa ja käytettävissä olevia rahoitusjärjestelmiä (mm. EU) hyödyntäen. Jatkotyönä laaditaan vesienhoidon toteutusohjelma, jossa selvitetään tarkemmin eri tahojen rooli vesienhoitotoimien toteutuksessa.

5.2.3. Kokonaistaloudelliset vaikutukset

Osa vesienhoidon suunnitelmissa esitetyistä toimenpiteistä on luonteeltaan infrastruktuuria tukevia investointeja, mistä syystä ne vaikuttavat jossain määrin myönteisesti kilpailukykyyn koko kansantalouden tasolla. Toteutettavien vesienhoitotoimenpiteiden kotimaisuusaste on todennäköisesti korkea, joten ne saattavat osaltaan myös korvata tuontia.

Vesiasioiden hoitamisella ja suojele- ja hoitoteknologian kehittämisellä on Suomessa pitkät perinteet. Laaja-alaisena, uutta tutkimusta edistävänä ja uudenlaista hallintokulttuuria edellyttävänä vesienhoito edistää osaltaan vesien käytön suunnitteluun ja vesiteknikkaan liittyvän tietotaidon vientiä.

Suurin osa vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanon lisäkustannuksista kohdistuu Lounais-, Länsi- ja Etelä-Suomen maatalousvaltaisille alueille. Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta tehdyn selvityksen mukaan nämä ovat alueita, joilla elinkeinoelämän kehitysnäkymät ovat muutamaa kuntaa lukuun ottamatta hyvät. Myös työllisyysnäkymät ovat alueella hyvät ja saattavat paikoin parantua hyvinkin paljon. Vesienhoitotoimenpiteillä saattaa toteutuessaan olla myönteinen vaikutus myös aluerakenteeseen ja infrastruktuuriin.

Veden laadun parantumisella saavutetaan hyötyjä vesien käytölle ja vesiluonnolle. Haitallisesti muuttuneiden vesien tilan parantuminen lisää vesien virkistyskäyttömahdollisuuksia ja parantaa asuinympäristön viihtyisyyttä. Mm. levien aiheuttamat terveysriskit sekä rantojen ja pyydysten limoittuminen ja esteettiset haitat vähenisivät. Tällä on välillisiä vaikutuksia kunnille ja yrittäjille matkailun ja vapaa-ajanasukkaiden tuomina tuloina. Talous- ja juomaveden käyttöön otetun raakaveden turvallisuus paranee ja myös veden käsittelykustannuksissa voidaan mahdollisesti saavuttaa säästöjä.

Varautumalla öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan voidaan vähentää tulevien onnettomuuksien vaikutuksia vesi- ja rantaluontoon, virkistyskäyttöön, matkailuun ja mm. kiinteistöjen arvoihin. Meritorjuntaan varautumalla voidaan myös erittäin merkittävästi säästää rantatorjunnan puhdistamiskustannuksissa. Torjuntatekniikan kehittäminen lisää myös vastaavan tietotaidon viennin mahdollisuuksia.

Vesienhoitotoimenpiteiden kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat pitkälti myös niiden toimialojen kannattavuudesta ja kilpailukykyvystä, joihin toimenpiteet kohdistuvat.

5.3. *Yhteiskunnalliset vaikutukset*

Vesienhoitosuunnitelmissa yhteiskunnallisia vaikutuksia on tarkasteltu laadullisesti. Suunnittelun vaikutukset asukkaiden työhön ja toimeentuloon sekä terveyteen todettiin positiivisiksi. Vaikutukset asuinympäristöön ja viihtyisyyteen samoin kuin maisemaan ja luonnon monimuotoisuuteen ovat positiivisia tai erittäin positiivisia.

Vesienhoidon toimien keskeisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia ovat:

- Vesienhoidon toimenpiteet vaikuttavat myönteisesti terveydelliseltä kannalta, kun vedenhankintaan käytettävien pinta- ja pohjavesialueiden tila säilyy hyvänä tai paranee. Lisäksi toimilla pienennetään pintavesien ja pohjavesien sekä erityisesti talousvesikaivojen hygieniahaittoja. Tämän ansiosta raakaveden vedenkäsittelykustannukset pienenevät ja vedenhankintavarmuus paranee. Myös kotitalouksien pintaveden käyttömahdollisuudet pesu- ja kasteluvetenä voivat parantua alueilla, joilla rehevöitymisestä on aikaisemmin koitunut haittaa.
- Vesistöjen virkistyskäyttömahdollisuudet parantuvat leväkukintojen ja veden sameuden vähentyessä, mikä vaikuttaa myönteisesti uintiin, kalastukseen ja veneilyyn. Uimareiden määrät voivat lisääntyä, kalastusedellytykset parantua ja vesistöjen virkistyskäyttöarvo kasvaa. Veneilyssä rehevöitymisestä aiheutuneiden haittojen vähentyminen näkyy viihtyisyyden lisääntymisenä ja veneiden puhdistustyön vähentymisenä.
- Matkailuedellytykset parantuvat samanaikaisesti parantuvien virkistyskäyttömahdollisuuksien kanssa erityisesti niillä alueilla, joissa turismi perustuu pääasiallisesti vesistöjen ja rantojen käyttöön. Tällä on myönteisiä vaikutuksia matkailuyrittäjien toimeentuloon ja paikalliseen elinkeinoelämään.
- Vesistöjen läheisyydellä on vaikutusta rantakiinteistöjen arvoon, joten vesien tilan parantuminen nostaa rantakiinteistöjen arvoa.
- Ammatti- ja virkistyskalastuksen saaliit paranevat ja niiden arvo kasvaa. Ammattikalastuksen ja kalastusmatkailun toimintaedellytykset paranevat.
- Tulvat voivat hieman pienentyä vesienhoidon toimenpiteiden myötä.
- Luonnon monimuotoisuus lisääntyy vesienhoidon toimenpiteiden kuten suojavaikohyökkien, kalataloudellisten kunnostusten ja kosteikkojen ansiosta. Samoin uhanalaisten lajien elinolosuhteet parantuvat vesistöjen ekologisen tilan parantuessa.
- Vesistösäännöstelyn muutokset sekä kalateiden ja vähävetisten uomien kunnostus vähentävät hieman vesivoiman tuotantomahdollisuuksia, mutta eivät vaikuta vesivoiman lyhytaikaissäätömahdollisuuksiin.
- Erityisesti jätevesijärjestelmien rakentaminen, kunnostus ja hoito, maatalouden toimet ja turkistuetuotantoalueiden kunnostukset työllistävät alan toimijoita ja parantavat siten työllisyyttä.
- Vesienhoidon toimenpiteiden kustannukset kohdistuvat useisiin elinkeinohaaroihin ja voivat tämän vuoksi heikentää toiminnanharjoittajien, mm. yrittäjien ja viljelijöiden, sekä alueen asukkaiden toimeentuloa, mutta erilaiset tukijärjestelmät vähentävät negatiivisia vaikutuksia.
- Hyvässä tilassa oleva pinta- ja pohjavesi luo uusia toimeentulomahdollisuuksia, esimerkiksi yritystoiminnan kautta.
- Vesienhoidon tavoitteet tukevat saamelaiden oikeutta ja mahdollisuuksia harjoittaa puhtaaseen luontoon pohjautuvia elinkeinoja ja kulttuuria kotiseutualueellaan. Vesien

hyvä ekologinen tila on keskeinen perusta saamelaisille tärkeille vesiin liittyville elinkeinoille.

5.4. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vesienhoitosuunnitelmien esitykset vesien hyvän tilan saavuttamiseksi, suojelemiseksi, parantamiseksi tai ennallistamiseksi toteutetaan monilla eri keinoilla. Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaan valtion ja kuntien viranomaisten on otettava soveltuvilta osin huomioon valtioneuvoston hyväksymät vesienhoitosuunnitelmat. Tämä merkitsee viranomaisten yleistä velvollisuutta toimia toimivaltansa puitteissa vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Viranomaiset tekevät päätökset muun aineellisen lainsäädännön perusteella, jonka soveltamisessa vesienhoitosuunnitelmat tulee ottaa huomioon päätöksentekoon muuten liittyvänä aineistona.

Valtio edistää toimien toteuttamista talousarviomäärärahojen ja valtiontalouden kehysten puitteissa ja muilla käytettävissä olevilla keinoilla. Eräät toimet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja eri tahojen (EU, valtionhallinto, kunnat, toiminnanharjoittajat, yksittäiset kansalaiset) valmiuteen kehittää ja osallistua niiden rahoitukseen ja toimeenpanoon.

Vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöön panemiseksi Suomessa muun muassa ympäristönsuojelulakia ja vesilakia on muutettu vesienhoidon järjestämisestä annetun lain säätämisen yhteydessä. Lupamenettelyissä tulee ottaa tarpeellisilta osin huomioon, mitä vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty toiminnan vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista. Vesienhoitosuunnitelma ei sellaisenaan estä yksittäisen luvan myöntämistä, eivätkä suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet tule suunnitelman perusteella toiminnanharjoittajaa sitovaksi. Voimassa olevien lupien tarkkailumääräyksiä voidaan joutua täsmentämään vastaamaan vesienhoidon seurannan tarpeita.

Jos vesienhoidon ympäristötavoitteita ei saavuteta suunnitelmassa esitetystä aikataulusta toimenpiteistä huolimatta tai jos toimenpiteitä ei toteuteta, voi kansallisen ympäristönsuojelulainsäädännön kehittämisen ja muuttamisen tarve tulla harkittavaksi. Lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet kohdistuvat kuitenkin pääosin ensimmäisen suunnittelukauden jälkeiselle ajalle, minkä vuoksi toimenpiteiden toteutuksen seuranta on tärkeää. Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi kehitetään tiedollisia ja taloudellishallinnollisia ohjauskeinoja sekä lisätään tutkimusta.

Ministeriöt määrittelevät valtakunnalliset resurssikehykset valtion talousarviossa asianomaisiin käyttötarkoituksiin käytettävissä olevien määrärahojen rajoissa. Vesienhoidon suunnittelu otetaan huomioon Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) toiminnan suunnittelussa. ELY:n toimialueen maakunnan liittojen maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmissa eritellään toimenpiteet, jotka toteutetaan yhdessä ELY:n kanssa. Vuosittain laadittavissa maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmissa määritellään tarkemmin eri tahojen (EU, valtio, kunta, toiminnanharjoittajat ja yksityiset) osallistuminen hankkeiden toteuttamiseen.

Haittoja vähennettäessä sovelletaan ympäristönsuojelulaissa määriteltyjä seuraavia yleisiä periaatteita:

- ennaltaehkäisyn ja haittojen minimoinnin periaate;
- varovaisuus- ja huolellisuusperiaate;
- parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) periaate;

- ympäristön kannalta parhaan käytännön periaate; ja
- aiheuttamisperiaate.

6. Asian valmistelu

Alueelliset ympäristökeskukset ovat yhdessä yhteistyöryhmien kanssa valmistelleet omaa toimialuettaan koskevat toimenpideohjelmat. Vesienhoitoalueille on nimetty koordinoivat alueelliset ympäristökeskukset, jotka ovat koonneet vesienhoitoaluettaan koskevat toimenpideohjelmat vesienhoitosuunnitelmiksi. Alueellisten ympäristökeskusten yhteistyöryhmät ovat kokoontuneet useita kertoja toimenpideohjelmien ja vesienhoitosuunnitelmien valmistelun aikana. Vesienhoitoalueiden yhteistyöryhmille on järjestetty lisäksi kaksi koulutustilaisuutta sekä useita valtakunnallisia palautetilaisuuksia. Lisäksi suunnittelun aikana on järjestetty kolme laajaa kuulemistä.

Ympäristöministeriö on asettanut vesienhoitosuunnitelmien ohjeistusta varten useita hanke- ja työryhmiä, jotka ovat tukeneet alueellisia ympäristökeskuksia suunnitelmien laatimisessa sekä yhtenäistäneet suunnittelua. Ympäristöministeriö on järjestänyt suunnitelmien eri valmisteluvaiheissa valtakunnallisia palautetilaisuuksia sekä neuvotellut keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa suunnitelmaehdotuksista.

Kemijoen, Tornionjoen sekä Tenon-Näätämöjoen-Paatsjoen vesienhoitosuunnitelmaehdotuksista on kuultu Saamelaiskäräjiä. Vesienhoidon tavoitteet tukevat saamelaisten oikeutta ja mahdollisuuksia harjoittaa puhtaaseen luontoon pohjautuvia elinkeinoja ja kulttuuria kotiseutualueellaan. Vesien hyvä ekologinen tila on keskeinen perusta saamelaisille tärkeille vesiin liittyville elinkeinoille.

Virallinen vesienhoitoyhteistyö Tornionjoen vesistöalueella Suomen ja Ruotsin välillä vahvistettiin noottien vaihdolla 3.10.2003. Suomen ja Ruotsin välistä rajajokisopimusta ollaan uudistamassa. Uusi sopimus on neuvoteltu ja hallituksen esitys rajajokisopimuksen hyväksymisestä jätetään eduskunnalle lähiaikoina. Uudella sopimuksella perustetaan Tornionjoen kansainvälinen vesienhoitoalue ja rajajokikomissiosta tulee vesipolitiikan puitedirektiivin edellyttämä yhteistyöelin maiden välille.

Tenon-Näätämöjoen-Paatsjoen vesistöalueen vesienhoidossa on tehty yhteistyötä Norjan ja osin myös Venäjän vastaavien viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission roolia virallisena vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisena yhteistyöelimenä ei ole vahvistettu, mutta käytännössä vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoa ja sitä koskevia suosituksia on käsitelty useissa suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kokouksissa.

Vesienhoidon suunnitteluun tarvittava tieto vesien tilasta ja toimenpiteistä on koottu pääosin ympäristötiedon hallintajärjestelmä Herttaan, jonka vesienhoitoa koskeva sisältö on suurimmaksi osaksi myös julkinen. Tiedot raportoidaan EU:lle maaliskuussa 2010 pääosin tietojärjestelmään tallennettujen tietojen avulla. Koska komissiolta tuleva ohjeistus raportoinnin osalta on valmistunut hyvin myöhään, tullaan tietojärjestelmän tietoja täydentämään myös valtioneuvoston päätöksen jälkeen.

7. Kuulemisesta ja muusta yhteistyöstä saatu palaute

Vesienhoitosuunnitelmien laatimisen aikana toteutettiin vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisesti kolme virallista kuulemistä, jolloin kaikilla kansalaisilla ja muilla tahoilla oli mahdollisuus esittää ehdotuksia koskevia kannanottoja. Ensimmäinen kuuleminen järjestettiin vuoden 2006 lopussa vesienhoidon suunnittelun työohjelmasta, siinä esitetystä aikataulusta sekä osallistumisesta. Toisessa kuulemisessa vuoden 2007 lopussa palautetta pyydettiin vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä. Alueelliset ympäristökeskukset ovat järjestäneet virallisten kuulemisten lisäksi yhdessä sidosryhmiensä kanssa runsaasti alueellisia tilaisuuksia ja pyytäneet lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä.

Kolmas virallinen kuuleminen aikavälillä 31.10.2008–30.4.2009 koski ehdotuksia vesienhoitosuunnitelmiksi vuoteen 2015 ulottuvalle suunnittelukaudelle ja tuotti yli 1200 lausuntoa tai kannanottoa. Palautteessa vesienhoitosuunnitelmaehdotuksia pidettiin yleisesti laaja-alaisina asiakirjoina, joissa vesienhoidon kannalta keskeiset asiat oli huomioitu kattavasti.

Alueelliset ympäristökeskukset ovat käsitelleet annetun palautteen ja laatineet niihin vastineita. Palaute on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien tarkistuksissa. Erityisesti on yhdenmukaistettu kustannusten arviointia ja täydennetty ohjauskeinoja.

Osa palautteesta vaatii jatkoselvityksiä ja voidaan ottaa huomioon vasta seuraavalla suunnittelukierroksella. Tämä koskee mm. ilmastomuutokseen varautumista sekä merialueen rehevöitymisen hallintaa, jolloin otetaan huomioon vesienhoidon suunnittelun yhteys tulvadirektiivin, meristrategiadirektiivin sekä Itämeren suojeleohjelman toimeenpanoon. Täydennystä ja lisää tietopohjaa tarvitsevat myös mm. kuormituksen mittaus- ja arviointimenetelmät, vesien luokittelu ja tyypittely, voimakkaasti muutettujen vesien tilan arviointi, vedenkäytön taloudellisen analyysi, hyötyjen arviointi sekä osallistumisen kehittäminen.

8. Päätöksen julkipano ja muutoksen haku

Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaan valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitosuunnitelmat. Päätös annetaan julkipanon jälkeen ja sen katsotaan tulleen asianomaisten tietoon, kun se on annettu.

Valtioneuvoston päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kun hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituksen tulisi perustua lähinnä siihen, että vesienhoitosuunnitelman valmistelussa olisi tapahtunut menettelyvirhe tai että suunnitelma ei sisältäisi lain tai asetuksen edellyttämiä seikkoja. Sen sijaan esimerkiksi suunnitelmissa esitetyt näkökohdat eri toimenpiteiden tehokkuudesta eivät voi olla muutoksenhaun kohteena. Valitusoikeus on sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös saattaa vaikuttaa.

Valtioneuvoston päätökseen sovelletaan hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momenttia, jonka perusteella valtioneuvosto päättäisi, että päätös pantaisiin täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, eikä muutoksenhaku näin ollen lykkäisi päätöksen täytäntöönpanoa. Päätöksen välittömälle täytäntöönpanolle katsotaan olevan yleistä etua koskevat perustelut hallintolain 31 §:n tarkoittamassa merkityksessä. Kyse on yhteisön jäsenvaltion tärkeästä velvollisuudesta direktiivin täytäntöön panemiseksi.

Päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta päätöksen liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti. Päätös on pantavissa täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, ellei valitusviranomainen toisin määrää.

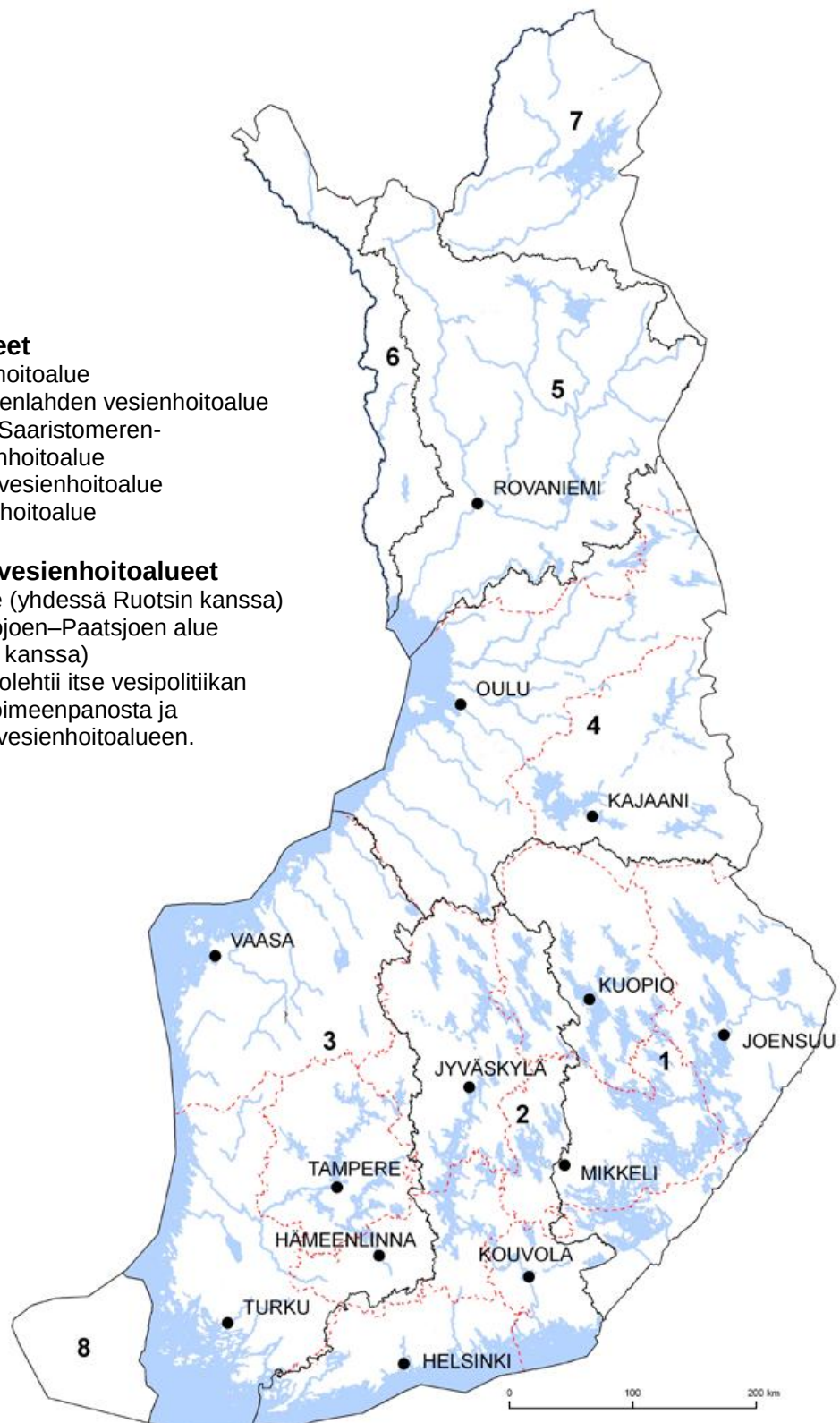
Kuva 1. Suomen vesienhoitoalueet ja alueellisten ympäristökeskusten toimialueet.

Vesienhoitoalueet

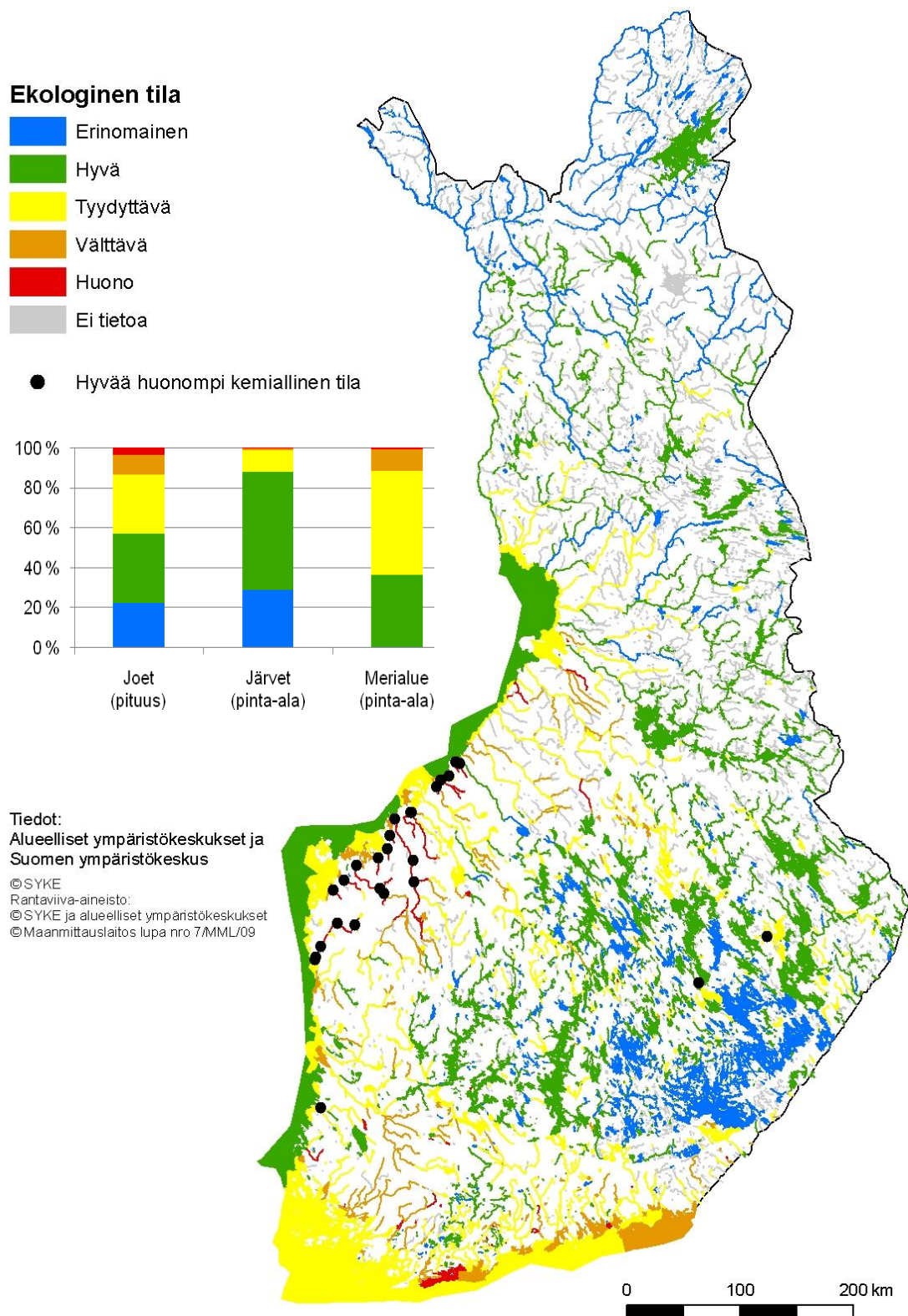
- 1 Vuoksen vesienhoitoalue
- 2 Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitoalue
- 3 Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitoalue
- 4 Oulujoen–Iijoen vesienhoitoalue
- 5 Kemijoen vesienhoitoalue

Kansainväliset vesienhoitoalueet

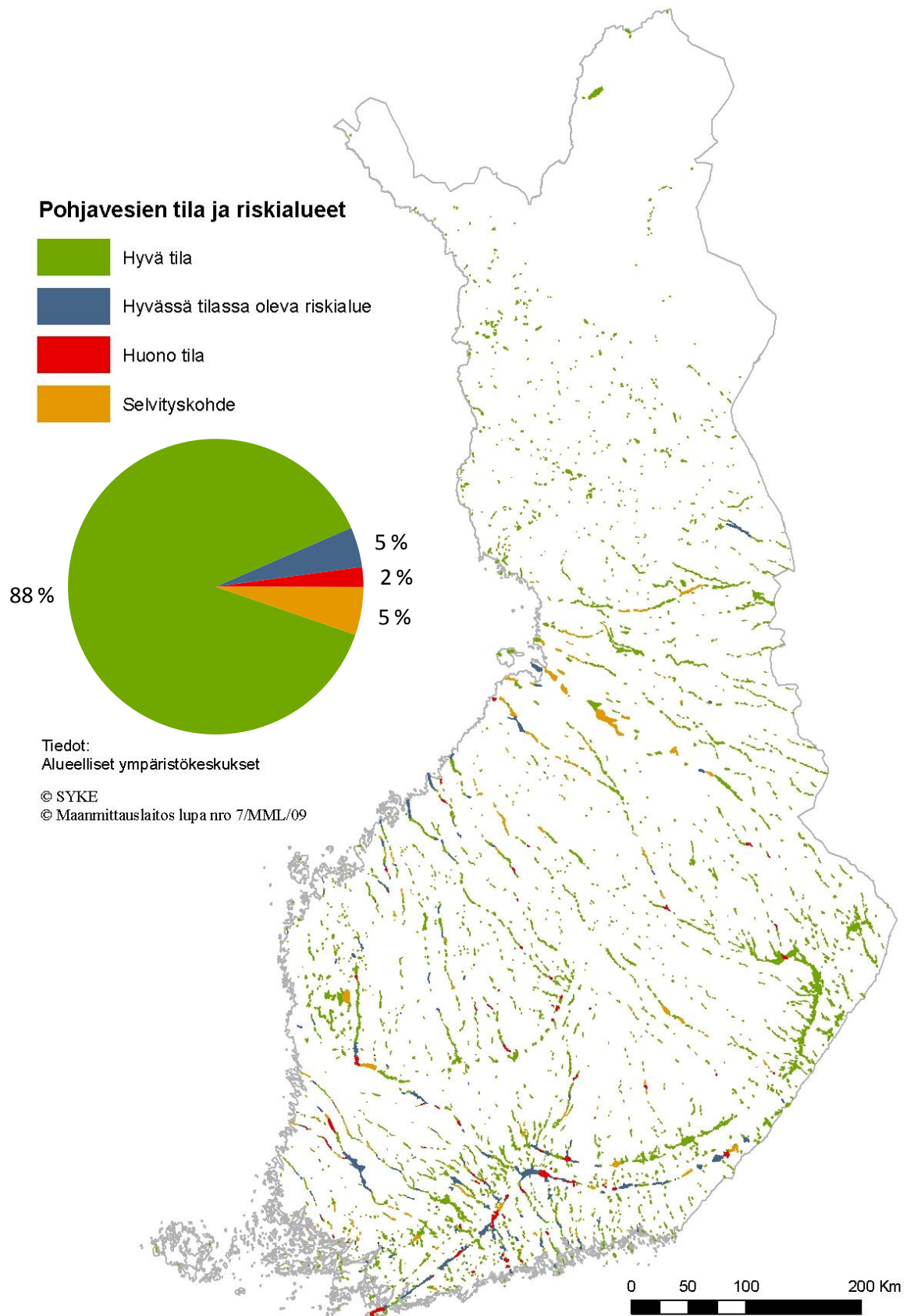
- 6 Tornionjoen alue (yhdessä Ruotsin kanssa)
- 7 Tenon–Näätämöjoen–Paatsjoen alue (yhdessä Norjan kanssa)
- 8 Ahvenanmaa huolehtii itse vesipolitiikan puitteiden direktiivin toimeenpanosta ja muodostaa oman vesienhoitoalueen.

Kuva 2. Tarkasteltujen pintavesien ekologinen luokka tai muu arvio tilasta sekä vesimuodostumat, joissa kemiallinen tila on hyvää huonompi.

Kuva 3. Pohjavesien tila, riskialueet ja selvityskohteet sekä niiden osuudet pohjavesialueiden lukumäärästä.

Kuva 4. Tarkasteltujen vesien tavoitetilan saavuttaminen koko maassa mikäli esitetyt vesienhoitotoimenpiteet toteutetaan.

Tavoitetilan saavuttaminen pintavesissä

- Hyvä tila saavutettu ja turvattu
- Tavoitetila saavutetaan tai turvataan vuoteen 2015 mennessä
- Tavoitetila saavutetaan tai turvataan lisätoimenpiteillä vuoteen 2015 mennessä
- Tavoitetila saavutetaan lisätoimenpiteillä vuoteen 2021 mennessä
- Tavoitetila saavutetaan lisätoimenpiteillä vuoteen 2027 mennessä
- Ei tarkastella toimenpiteiden suunnittelussa

Tiedot:
Alueelliset ympäristökeskukset ja
Suomen ympäristökeskus

©SYKE
Rantaviiva-aineisto:
©SYKE ja alueelliset ympäristökeskukset
©Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/09

